

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Tóra nás všechny sjednocuje	2
Judaismus kontra nacismus	4
Fiktivní rozhovor s liberálním rabínem	6

■ Krátce

Tóra, byť jsme ji dostali před více než třemi tisíciletími, je spolu se zapsanou ústní tradicí (tora še-be-al pe) stále aktuální a inspirativní pro všechny souvěrce, nalézající se na všech stupních náboženského citění a vnímání, od ortodoxních a chasidů až po reformní a rekonstruktivní.

Rabín Daniel Mayer

Kniha Rút, kterou si budeme číst o Šavuot, nám vypráví, jak seriózně a laskavě se Bóaz choval k Rút, což je správný způsob, jak by se měli Židé chovat. Přijměte tedy upřímně tento přístup, vždy a nyní před Šavuot zejména. Nechť je nám to dobrým příkladem postoje ke *gijuru*.

Rabín Moshe Yehudai

Bylo by pro mne asi jednodušší brát Tóru doslova a neptat se, čím je a čím by mohla být pro současného člověka. Měl bych jen *halachu* a souhrn příkazů nebo zákazů. Bylo by to možná pro mne finančně, technicky či organizačně náročnější, ale nemusel bych si klást otázky po podstatě a hledat na ně odpovědi... Dovedu si ale představit, že pro mnoho židů je tato cesta dobrá, a i jediná možná. Problém je, když tato jediná možná cesta pro někoho se stává jedinou možnou cestou pro všechny.

Michal Spevák

*Předseda vlády České republiky
Jan Fischer při projevu k účastníkům
slavnosti Dne nezávislosti Izraele*

foto Milan Kalina

Den nezávislosti Izraele

**Příležitost k bilanci
vzájemných vztahů**

Tóra nás všechny sjednocuje a je naším společným dědictvím

Od druhého dne Pesachu (31.3.) do pátého sivanu (18.5.) počítáme každý večer snopek k oběti podávání, který kdysi, když ještě stával Chrám, každoročně tam přinášeli po dni odpočinku, t. j. po prvním dni Pesachu – ספירת העומר (sfirat ha-omer).

Kořeny této tradice nalezneme ve třetí knize Mojžíšově 23,10–11 a 15–16. Těchto 49 dní neboli sedm týdnů bývalo obdobím, které se vyznačovalo zvýšeným veselím, neboť spojovalo dva svátky, dvě historické události. **Pesach** – יציאת מצרים (jeci'at micrajim) – východ z Egypta, kdy se naši předci stali fyzicky svobodnými, a **Šavuot** – מתן תורה (matan tora) – darování Tóry, po jejímž přijetí se synové Izraele stali duchovně svobodnými. Lid shromážděný pod horou Sinaj odpověděl jako jedněmi ústy: „Budeme dělat všechno, o čem Hospodin mluvil – נעשה ונשמע“ (na'ase ve-nišma, Ex 24,3). V těchto historických okamžicích panovala mezi lidmi taková jednota, které již nikdy v budoucnu nebylo dosaženo. Jednota synů Izraele, která se projevila během sinajského zjevení – מעמד הר סיני (ma'amad har sinaj), se stala ideálem pro další pokolení až do dnešních dnů. Avšak ani synové Izraele podle známého midraše z *Pesikta Rabati* 21 nebyli prvními, jimž Hospodin nabídl své nebeské dílo, které, jak nás učí tradice, bylo Jím napsáno ještě před stvořením světa. Nejprve se Všemohoucí obrátil na Ezauovy potomky a ti Tóru odmítli vzhledem k přikázání „nezabijes“, dále Hospodin nabídl Tóru Izmaelovým potomkům, ti ji též odmítli, neboť je v ní přikázání „nepokradeš“. Teprve potom se obrátil k synům Izraele a ti Tóru bezvýhradně přijali se slovy נעשה ונשמע. Tóra, byť jsme ji dostali před více než třemi tisíciletími, je spolu se zapsanou ústní tradicí – תורה שבעל פה (tora še-be-al pe) stále aktuální a inspirativní pro všechny souvěřce nalézajících se na všech stupních náboženského čtení a vnímání, od ortodoxních a chasidů až po reformní a rekonstruktivní.

„*Všichni stojíte dnes před Hospodinem, svým Bohem, vaši představitelé podle vašich kmenů, vaši starší, vaši správci, všichni izraelští mužové, vaše děti, vaše ženy i tvůj host (ger), který je ve tvém táboře, i tvůj drvoštěp a nosič vody...*“ (Dt 29,9n). Odtud jednoznačně vyplývá, že slova Zákona nejsou určena pouze jakési duchovní elitě nebo světské aristokracii, ale všem synům Izraele bez rozdílu postavení, věku a pohlaví. Vlastníkem duchovního odkazu Tóry je i ten nejchudší a nejnižší na sociálním žebříčku stojící souvěřec. Dnes musíme doplnit o slova: „Ať je Aškenáz nebo Sefard či nový přistěhovalec.“

Uri Urbach, spisovatel, publicista, novinář a též poslanec Knesetu za stranu Židov-

ský dům (dříve Nábožensko národní strana Mafdal – מפדל), velmi vtipně a aktuálně parafrázoval výše zmíněný midraš z *Pesikta Rabati* 21:

Když chtěl Všemohoucí, budiž požehnan, darovat Tóru Izraeli, přišel nejprve k ortodoxům a řekl jim: „Přijmete Tóru?“ Oni mu odvětili: „Co je v ní napsáno?“ Řekl jim: „*Budeš milovat svého bližního jako sebe samého*“ (Lv 19,18). Řekli mu: „Také frenky (sefardy)?“ Bůh odvětil: „Ano.“ Oni mu řekli: „Nemůžeme přijmout Tóru. Do našich škol nevstoupí synové a dcery frenků, nebudeme se s nimi mísit. Co je v Tóře ještě napsáno?“ On jim řekl: „Milujte tedy proselyty“ (Dt 10,19). Na to oni odvětili: „Také ty

z Druckmannových a mizrachnických konverzí?“ Hospodin řekl: „Ano.“ Odvětili mu: „V tom případě nemůžeme přijmout Tóru, ale co je v ní ještě napsáno?“ On jim odvětil: „Žena na sebe nevezme, co patří muži“ (Dt 22,5). Zeptali se ho: „Je dovoleno ženám řídit?“ Všemohoucí odvětil: „Ano.“ Oni na to: „Litujeme, ale to není cudné.“ Tak se Hospodin přesvědčil, že ortodoxové nechtějí Tóru.

Všemohoucí tedy nabídl Tóru šasníkům (členům sefardské náboženské strany Šas ש"ס). Ti se ho zeptali: „Co je v ní napsáno?“ Bůh odvětil: „Nebudeš brát úplatek“ (Ex 23,8). Zeptali se ho: „Vztahuje se to na poslance Knesetu, na nezasloužené výhody, na jmenování rodinných příslušníků do funkce *dajanů* a na obsazování rabínských úřadů za politickou podporu?“ Hospodin odvětil: „Ano.“ Řekli mu: „Bohužel, Tóru nemůžeme přijmout.“

Všemohoucí tak nabídl Tóru mafdalníkům (členům Nábožensko národní strany) a ti se ho zeptali: „Co je v ní psáno?“ On jim odvětil: „Budeš je vštěpovat svým synům... když budeš uléhat nebo vstávat“ (Dt 6,8). Oni na to: „Také večer?“ Hospodin odvětil: „Ano.“ Mafdalníci odvětili: „V tom případě

nemůžeme Tóru přijmout. Ve dne pracujeme a večer je televize.“

Hospodin se tedy rozhodl darovat Tóru konzervativním. Oni mu řekli: „Víru máme v srdci, nemůžeme přijmout Tóru.“

Bůh tedy nabídl Tóru nezbožným. Ti se mu řekli: „Šabat, kašrut? Nic pro nás, jdi ke zbožným.“

Všemohoucí se obrátil na feministky. Ty mu řekly: „Nebudeš se nazývat Všemohoucí, budiž požehnan, nýbrž Tvé jméno bude Všemohoucí, budiž požehnána.“

Hospodin se tedy obrátil k reformním, ale pozdě – přišel po přijímacích hodinách. Tak se Všemohoucí vrátil opět k ortodoxům a ti se ho zeptali: „Kdo je tvůj rabín? Duchovní rada se již zaobírala textem?“

Člověk, který nežije každodenní izraelskou realitu, se může nad Urbachovu parafrázi velmi dobře pobavit, neboť podobně by to jistě napsal i zesnulý humorista Efraim Kishon.

Bohužel, Urbachova varianta midraše nastavuje zrcadlo naší izraelsko-židovské společnosti se všemi jejími antagonismy. Avšak to, co se odehrává v izraelském společenském „makrokosmu“, je obdobou „mikrokosmu“ židovské společnosti v diaspoře. Podobně se dělíme na ty, kteří kráčejí „pravou cestou“, a na ostatní, zatím „tápající“, na přívržence jisté koncepce činnosti židovské komunity a na její odpůrce, na podporovatele určitého směru judaismu a na jeho nesmiřitelné kritiky, na ty, kteří straní mladé generaci, a na ty, kteří ji kritizují, že svou pozornost dostatečně nevěnují lidem přežívším holocaust. Mezi sebou se můžeme dělit ještě na „oberchóchemy“, tedy naučené mudrce a na „amhórecy“, tedy lid Tóry neznalý, tudíž nestojící za pozornost, dle „oberchóchemů“. Nezapomeňme na Židy-ateisty, kteří se také chtějí právem ve své obci projevit, neboť slovo „náboženská“ z jejího názvu dávno kamsi zmizelo. Není nutné zdůrazňovat existenci mnoha kongregací a spolků, kterých je snad víc než Židů (přiznávám nadsázku). Tak bychom mohli pokračovat ještě dále, aniž bychom se dotkli sociálního rozvrstvení členů komunity. To svědčí o skutečnosti, že i diasporní komunita je plná protikladů, rozporů a názorově rozpolcená. Občas si člověk vzpomene na anekdotu, že když se sejdou dva Židé, tak založí tři politické strany.

V našem roce máme tři poutní svátky – שלוש רגלים (šaloš regalim) – Pesach, Šavuot a Sukot. ➤

➤ **O Pesachu** čteme v hagadě o čtyřech synech, kteří se ptají na význam svátku, a my každému z nich – moudrému, hříšníkoví, naivnímu a tomu, který se *ještě* neumí zepat, – odpovídáme na jejich otázku. Čtyři synové představují čtyři povahově rozdílné osoby, které se však sejdou na sederový večer a všichni spolu s rodiči tvoří *jednotné*, byť názorově rozdílné společenství.

Podobně o **Sukot**, kdy používáme čtyři druhy rostlin (ארבעת המינים – *arba'at ha-minim*), z nichž *etrog* představuje lidi znající Tóru a plnící její přikázání, *lulav* představuje lidi znající Tóru, ale neplnící všechna její přikázání, *myrta* symbolizuje lidi neznající Tóru, ale plnící její přikázání, a *vrba* představuje lidi neznající Tóru a neplnící její

přikázání. Dohromady jsou všichni svázáni v jeden svazek, tj. přes svou různost jsou *jedním národem* a přes svou různost se jeden bez druhého neobejdou.

O **Šavuot**, který je též **Svátkem darování Tóry**, si musíme uvědomit, že si nemůžeme dovolit luxus dát zelenou našim emocím, antipatiím, našemu egu nebo ješitnosti a vytvořit si každý „svůj Izrael“ a „svou obec“, v nichž jinak myslící či zevnějškem se odlišující jedinci a skupiny nebudou mít své místo. Proto naším vzorem má být právě o Šavuot vzpomínaný *מַעֲמֵד הַר סִינַי*, kdy všichni pod horou Sinaj provolali jako jedněmi ústy: „נִשְׁמָע וְנִשְׁמָע“

► Rabín Daniel Mayer

Ilustrace: www.puah.org.il

Program Bejt Simcha Květen 2010

NEDĚLE 2. KVĚTNA

od 14 hodin

**Slavnostní otevření
nových prostor**

(viz pozvánka na této straně)

SOBOTA 8. KVĚTNA

od 18 hodin

Studium

Maimonidova Mišně Tora

(r. Yehudai, K. Goldmann),
se'udat šlišit a havdala

PÁTEK 14. KVĚTNA

od 19 hodin (po Kabalat šabat)

Přednáška profesora Michaela Meyera: „Hlas z minulosti, hlas pro současnost – k 200. výročí narození Abrahama Geigera“

SOBOTA 15. KVĚTNA

od 10.30 hodin

**Šachrit – ranní bohoslužba
a studium Maimonidova Mišne Tora**
(r. Yehudai, K. Goldmann)

ÚTERÝ 18. KVĚTNA

od 18 hodin

**Šavuot: maariv – večerní
bohoslužba a studium**

SOBOTA 29. KVĚTNA

od 10.30 hodin

**na Židovské obci (3. patro)
Šachrit – ranní bohoslužba
a studium s rabínem
Tomášem Kučerou**

PRAVIDELNÉ AKCE

**Série přednášek o neortodoxním
judaismu (r. Yehudai) každé úterý
od 18.30 hodin**

**Ivrit – konverzační hodiny moderní
hebrejštiny s rabínem Yehudaiem
každou středu od 18.30 hodin**

**Kabalat šabat každý pátek od 18 hodin,
po bohoslužbě následuje studium
týdenního oddílu Tóry s rabínem
Yehudaiem.**

**Bejt Simcha
na nové adrese**

Maiselova 4, 110 00 Praha 1
Telefon: 724 027 929
E-mail: kehila@bejtsimcha.cz
Web: www.bejtsimcha.cz

Bejt Simcha srdečně zve na:

SLAVNOSTNÍ OTEVŘENÍ NOVÝCH PROSTOR

na adrese Maiselova 4, Praha 1:
u příležitosti svátku LAG BA-OMER 5770

neděle 2. května 2010 od 14 hodin

14.00 – Zahájení a instalace mezuzu

14.30 – **koncert Dany Krausové** s doprovodem (židovské hebrejské
a sefardské písně)

15.30 – neformální **povídání o svátku Lag ba-omer** s pohoštěním

Bejt Simcha srdečně zve na:

přednášku prof. Michaela Meyera (Hebrew Union College, Cincinnati)

v pátek 14. května 2010 od 19 hodin
(po Kabalat šabat) v Bejt Simcha (Maiselova 4, Praha 1)

**„HLAS Z MINULOSTI, HLAS PRO SOUČASNOST –
k 200. výročí narození Abrahama Geigera“**

Rabín Abraham Geiger, který žil v Německu v 19. století, patřil k duchovním otcům reformního judaismu. Jeho myšlenky položily základy liberálního přístupu k židovské tradici. Přednáška se bude zabývat životem i dílem Abrahama Geigera i tím, nakolik zůstává jeho myšlenkový odkaz významným pro dnešní reformní judaismus.

Bejt Simcha srdečně zve na:

ŠABAT S RABÍNEM TOMÁŠEM KUČEROU

sobota 29. května 2010 na Židovské obci

(sál ve 3. patře), Maiselova 18, Praha 1

Šachrit – ranní bohoslužba od 10.30 hodin

Šiur – společné studium týdenního oddílu Tóry od 12 hodin

Příspěvky ke společnému vegetariánsko-mléčnému obědu vítány.

IV. REFORMNÍ ŠABATON

se bude konat o víkendu 16.–18. července 2010.

**Rezervujte si termín. Bližší informace v příštím čísle Maskilu,
na adrese reform@volny.cz nebo na telefonu 724 027 929.**

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL? a) v elektronické podobě na www.maskil.cz

b) v tištěné podobě za cenu poštovního a balného: pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Maiselova 4, 110 00 Praha 1, telefon: 724 027 929, e-mail: redakce.maskil@maskil.cz, výše poštovního a balného je **v ČR minimálně 250 Kč ročně**; uvedený obnos nám laskavě zašlete **složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100** u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5x8), v popisu platby uveďte, prosím, své jméno.

V sobotu 17. dubna t. r. jsme oslavili tzv. šabat komemijut, šabat spojený s izraelským Dnem nezávislosti. Čtenářům nabízíme přepis přednášky, kterou při té příležitosti pronesl v Bejt Simcha rabín Moshe Yehudai.

Judaismus versus nacismus

prostředky a cíle

Zamyšlení pro šabat mezi Jom ha-šoa a Jom ha-acmaut – šabat komemijut

Rád bych se s vámi podělil o dva obrázky z minulého týdne.

V neděli jsme se na náměstí Míru zúčastnili pietního aktu, při němž se veřejně četla jména obětí holocaustu. Jaký kontrast mezi jménem náměstí a oněmi událostmi.

V tu chvíli jsem si uvědomil, že je to poprvé, kdy žijeme (ne jako turisté) v zemi, která byla okupována nacisty, a že kdybychom tu žili tenkrát, jednalo by se s námi stejně jako s miliónem a půl jiných židovských dětí, které byly zavražděny v období šoa.

Šoa byla světovou, nikoliv pouze židovskou katastrofou, i když pochopitelně ze židovského pohledu byla mnohem specifičtější – kvantita mění podstatu věci. Izraelský spisovatel Yechiel Dinur, zvaný „Kacetník“, který sám přežil Osvětim, řekl, že se to stalo „na jiné planetě“. Někteří tvrdí, že šlo o natolik výjimečnou a ojedinelou událost, že se z ní ani není možné nijak poučit. Já tento názor nepřijímám.

Je pravda, že šoa byla naprosto specifická, jednak kvůli industrializovanému provedení vraždění, jednak v tom, že vyhlazení Židů, Romů či dalších z rasistických důvodů bylo **cílem**, ne jako v případech vražedných teroristických útoků, kde je zabíjení prostředkem k dosažení jiných cílů. Ale i když byla šoa zcela výjimečná, došlo k ní v naší historii, nikoliv mimo ni.

Rabín Moshe Yehudai

Co se tedy můžeme ze šoa naučit?

Jen ve 20. století byly zavražděny desítky miliónů lidí, a to mimochodem hlavně v režimech, v jejichž čele stáli čtyři ateističtí vůdci: Pol Pot, Mao, Stalin a Hitler.

Možná ponaučení jsou mnohá, ale my si povíme nejprve o těch náboženských. Hlavní náboženský problém v této souvislosti je součástí obecnější otázky existence negativní reality ve světě stvořeném Bohem, již se nyní budeme zabývat.

Mnozí se ptají: Kde byl tehdy Bůh? Jiní zase říkají, že to nemůžeme pochopit, neboť, jak již bylo řečeno, se jedná o událost tak výjimečnou! Anebo: Kdo jsme, abychom chápali cesty Boží? Anebo: Bůh skryl svou tvář (הסתר פנים – *hester panim*). Všechny tyto odpovědi jsou příliš jednoduché a já je nemohu přijmout.

Ale existují ještě jiné odpovědi, které musíme podle mého názoru jednoznačně **odmítnout**. Jsou to ty odpovědi, které tvrdí, že šoa byla trestem. Pokud by to tak bylo, co potom bylo hříchem? A i zde existují různé a navzájem si odporující odpovědi: sekularismus, sionismus, anti-sionismus. Tyto odpovědi, které jsou typickou ukázkou *theodi-*

cea – snahy ospravedlnit za všech okolností Boha, jsou nepřijatelné hned z několika důvodů. Za prvé – pokud bylo šoa trestem Božím, znamenalo by to, že Hitler byl Jeho poslem. Jaké rouhání! Jaký *chilul ha-šem*! Za druhé – milióny obětí šoa byli ultraortodoxní Židé, včetně velké části z toho půldruhého miliónu nevinných dětí, které si nemohly vybrat, zda zůstat v Evropě (jak vyzývali někteří významní chasidské rabíni), nebo utéct do Palestiny či jiných zemí, zda být ortodoxní nebo sekulární! Jaký by to dávalo smysl?

A za třetí – podle liberálně-rekonstruktivního pohledu jsou teorie o trestu odvozeny z nemožné teologické hypotézy. V klasické teologii má Bůh tři hlavní atributy: 1. Je milosrdný a soucitný. 2. Je vševědoucí – zná všechno minulé, přítomné i budoucí. 3. Je všemohoucí.

Tváří v tvář tak ohromným katastrofám ve světě, ať již přírodním – zemětřesení, povodně, sopečné erupce (jen za minulý týden došlo k podobným událostem na Islandu, v Číně a v Indii), nebo těm, které způsobují lidé – zločinnost, terorismus, války, jak by mohl být Bůh zároveň všemohoucí a zároveň milosrdný? Buď je všemohoucí, ale potom pokud dovolí, aby se všechny tyto tragédie děly nebo je snad dokonce působí, by byl tak zlý, že bych nemohl takového Boha uctívat! Anebo je milosrdný, ale není všemohoucí. A to je přesně to, čemu věřím já. Jak jsem již mnohokrát vysvět-

loval, Bůh je zdrojem, prapůvodcem veškeré přírody a přírodních zákonů. Ale může působit POUZE v rámci těchto zákonů. NEMŮŽE dělat zázraky a NEMOHL zachránit Židy před šoa!

Všechny lidské bytosti byly stvořeny se svobodnou vůlí a se dvěma schopnostmi (i když v různé míře) – schopností poznávání a schopností etického chování. Lidstvo udělalo velký pokrok v oblasti poznávání, máme znalosti na to, abychom dokázali bojovat s mnoha negativními jevy, s mnoha přírodními katastrofami, i když samozřejmě ne se všemi. Bohužel pokud jde o tu druhou schopnost, etické jednání, je náš pokrok mnohem pomalejší. A to je příčina zla způsobovaného lidskými bytostmi, nikoliv lhotejnost nebo zlá vůle Boží.

Nicméně Bůh přesto JEDNAL. Působil v srdcích všech těch *chasidej umot ha-olam*, „spravedlivých mezi národy“, kteří se snažili pomáhat pronásledovaným Židům, a byl také v srdcích všech těch, kteří přežili onu obrovskou katastrofu a dokázali si v sobě uchovat obraz Boží. Tito lidé byli skutečnými hrdiny!

► Jaké další poučení si mohou Židé vzít ze šoa?

Antisemitismus jakožto součást obecnějšího jevu xenofobie, nenávisti k těm, kdo jsou jiní, je velmi starý. Výjimečnost nacismu spočívala v jeho rasistické motivaci. Hlavním a konečným cílem nacistů ve vztahu k Židům bylo zbavit se jich (nejprve prostřednictvím vyhnání, později vyhlazení) kvůli jejich původu, jejich rase. Nacisté se nesnažili „napravit“ jejich chování či změnit jejich náboženské přesvědčení.

Významný reformní myslitel Emil Fackenheim, sám přeživší šoa, je autorem slavného výroku, že navíc k 613 tradičním micvot musíme po šoa přidat 614. micvu, a tou je povinnost uchovat navěky existenci židovského lidu. To bude ta nejlepší odpověď Hitlerovi. Ale jak to nejlépe zajistit? A jaký smysl má mít toto přežití?

Druhý obrázek, který mi z tohoto týdne utkvěl v paměti, je synagoga na Smíchově na Andělu, kde od minulého týdne žijeme. Nad vchodem do synagogy, jedné z mnoha, která již neslouží svému původnímu účelu, je hebrejský nápis, v němž je typicky židovským způsobem zakódován údaj o tom, kdy byla budova postavena: *והלכו גי'ים לאורך ומלכים לנגה רותך* – Ne mocí ani silou, nýbrž mým duchem, praví Hospodin (Zacharjáš 4:6).

Toto je vrchol haftary, která se čte o Chanuka, svátku světla. To je zajímavé, protože vrcholem haftary na dnešní den, Jom ha-acmaut nebo šabat, který mu předchází, je výrok: *והלכו גי'ים לאורך ומלכים לנגה רותך* – K tvému světlu přijdou pronárody a králové k jas, jenž nad tebou vzejde (Izajáš 60:3).

A nyní bych rád obrátil vaši pozornost k následujícím zajímavému symbolismu: chanukija je založena na popisu menory v knize Exodus 25:31-40, která je rovněž předobrazem poněkud odlišné menory v knize Zacharjáš. Tato menora se stala znakem Státu Izrael. A toto je poučení, které si z tohoto symbolismu беру já: Židovský národ byl vyvolen Bohem, nikoliv k větším privilegiím (Ámos 3), ale k větší zodpovědnosti, aby byl Jeho poslem mezi národy, aby národům přinesl Jeho světlo, v němž budou kráčet. A co je tím světlem? Duch Boží, přesný opak moci a síly.

Moc a síla byly jádrem nacistické teorie i praxe. Nacismus byl tím nejbrutálnějším, nejnásilnějším hnutím v dějinách, byl **dokonalým zlem**. Duch Boží je milosrdenství a soucit, **dokonalé dobro**, a to je poselstvím judaismu.

Téměř všechna hnutí, ať již náboženská, národní nebo společenská, využívala ve svém boji násilí, a ani sionistické hnutí a Izrael nebyly výjimkou, ale žádné jiné hnutí či žádný jiný stát neužíval násilí tak brutálním způsobem jako nacismus.

Hlavním poučením ze šoa, které bychom podle mého názoru měli vyvodit z poznání absolutního zla, by mělo být prosazování vize dokonalého dobra.

To se nyní možná zdá jako velmi vzdálené realitě, neboť Stát Izrael v současné době užívá mnoho síly a nezdá se vždy být ideálním předobrazem země dodržující lidská práva, ale já věřím, a směřuji k tomu i moje modlitby o Jom ha-acmaut, že jednoho dne bude Izrael jako pravý židovský stát, přinášející světlo národům, příkladem pro všechny země světa, příkladem nejdemokratičtější, nejmírumilovnější a nejpokrokovější země, zachovávající lidská práva.

To je 615. micva, kterou bychom měli dodržovat následně po výše zmíněném 614. příkázání, totiž aby ona existence židovského národa nebyla existencí samoúčelnou, ale aby existoval pro tento vznešený cíl. Jenom tak naplní židovský stát, Stát Izrael, své poslání ve světě.

Teprve tehdy, až budou Židé žít svobodným, plným a smysluplným životem, ať již na Andělu, na náměstí Míru, v Berlíně nebo v Jeruzalémě, a až bude Izrael skutečným světlem pro národy, pak budeme vědět, že Hitler a nacismus byli úplně rozdraceni. To bude konečné vítězství nad absolutním zlem. Amen.

► **Rabín Moshe Yehudai**

Přeložila Kateřina Weberová

PRAVIDELNÉ AKCE S RABÍNEM MOSHE YEHUDAIEM

(Rozpis platný do konce měsíce června 2010)

každé úterý v 18.30 hodin:

Série přednášek

o neortodoxním judaismu

(kromě úterý 18. 5., kdy budeme slavít Šavuot)

každou středu v 18.30 hodin:

Ivrit – hodiny konverzace

v moderní hebrejštině

(dva stupně pokročilosti, kromě rabína vyučuje i jeho manželka Atara Yehudai)

každý pátek v 18 hodin:

Kabalat šabat; po bohoslužbě následuje

studium týdenního

oddílu Tóry (parašat ha-šavua)

Všechny akce probíhají v prostorách Bejt Simcha (Maiselova 4, Praha 1). Tlumočení do češtiny zajištěno. Další akce najdete v programu Bejt Simcha a na pozvánkách na str. 3.

Rabín Moshe Yehudai je rovněž k dispozici zájemcům o **individuální konzultace**, výuku, radu (například v otázce konverze). Kontaktovat jej můžete **na e-mailové adrese m807ym@yahoo.com nebo na telefonu 608 331 767**. Komunikuje hebrejsky a anglicky. Pokud byste se chtěli na rabína obrátit, ale neovládáte ani jeden z těchto jazyků, kontaktujte Bejt Simcha, rádi vám setkání zprostředkujeme.

AMERICAN JEWISH JOINT DISTRIBUTION COMMITTEE
FEDERACE ŽIDOVSKÝCH OBČÍ V ČR
ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE
BEJT PRAHA
BEJT SIMCHA

POŘÁDAJÍ

05
2010

DISKUZ NIUTER YVMAI SLVCE

ČESKÝ ŽID A ŽIDOVSKÝ ČECH

TEMA: **ČTYŘI ČESKÉ ŽIDOVSKÉ ZKUŠENOSTI**

HOSTE: **IRENA DOUSKOVÁ** (spisovatelka)

JAN FISCHER (premiér vlády ČR)

RICHARD HINDLS (rektor Vysoké školy ekonomické)

JAN KRAUS (therac a moderátor)

MODERÁTOR: **IRENA KALHOUSOVÁ**

DATUM: **11.05.2010 18:00**

MÍSTO KONÁNÍ: **MAISELOVA 18, 110 01 PRAHA 1, 3. PATRO**

KONTAKTNÍ OSOBA: **IRENA KALHOUSOVÁ**, IRENA.KALHOUSOVA@GMAIL.COM

Fiktivní rozhovor s liberálním rabínem,

který vedl ve svých představách Michal Spevák

Pane rabíne, blíží se volby ve zdejší židovské obci. Mnoho lidí se zajímá o možnost praktikovat zde různé směry judaismu. Vy jste liberální rabín, jste tedy spojen se směrem, který mnohé tradiční židy dráždí a mnoha nepoučeným vytváří iluzorní očekávání. Liberální směr v této obci není oficiálně ukotven, nicméně zde existuje velká skupina jeho aktivních příznivců. Náš rozhovor by měl vašim prostřednictvím přiblížit základní specifika a pozice liberálního směru. Hlavně ta, která jsou často mylně chápána nebo mylně vykládána.

Jaký je rozdíl mezi liberálním, reformním či progresivním judaismem?

Jsou to prakticky synonyma. Až na Anglii jsou tyto směry obsahem totožné. Všechny jsou sdružené pod jednu celosvětovou organizaci, která používá název progresivní.

Když budu aplikovat obecně chápané pojmy jako liberální nebo reformní na nábožensky ucelený komplex judaismu, jako bych viděl bezbřehou toleranci ve výkladu nebo snad dokonce převrácení ustálených hodnot judaismu hlavou dolů. Jak lze tedy tyto pojmy chápat ve vztahu k judaismu?

Ano, to bývá časté matení. Judaismus má dvě hlavní části, formu – rituály, a její obsah – etiku. To první reprezentuje vlastní religiozita, pro zjednodušení tomu říkejme obřad. To druhé je pak vlastní prožitek a jeho vyústění v poučení pro konkrétní židovský život.

Liberální pak je chápán ve smyslu vlastního, svobodného a odpovědného hledání odpovědi na výzvy současnosti. V žádném případě tedy neznamená lhostejnost nebo rozvolněnost. Pojem reformní pak lze přiblížit jako zkoumání formy a jejího obsahu, a hledání jejich souladu. Tedy starší formě můžu dát současný obsah.

Židovské modlitby, svátky a jejich obřady jsou vlastně ustáleným sledem odkazů, které nám něco připomínají, poučují, nabádají, varují a vysvětlují... Co nám připomínají, o čem poučují a před čím varují, je pak na každém židovi, jak takové zjištění zapracuje do svého uvažování a života. Studujeme, diskutujeme, hledáme současně odpovědi na staré otázky a také staré odpovědi na nové otázky. Je to neustálý proces, kterým můžeme dávné tradice předat současníkům.

Zdá se, že judaismus je pro vás přímo badatelská činnost. Nebylo by jednodušší se držet zažitého pojetí judaismu například poloviny devatenáctého století?

Bylo by pro mne asi jednodušší brát Tóru doslova a neptat se, čím je a čím by mohla být pro současného člověka. Měl bych jen hala-

chu a souhrn příkazů nebo zákazů. Bylo by to možná pro mne finančně, technicky či organizačně náročnější, ale nemusel bych si klást otázky po podstatě a hledat na ně odpovědi... Dovedu si ale představit, že pro mnoho židů je tato cesta dobrá, a i jediná možná. Problém je, když tato jediná možná cesta pro někoho se stává jedinou možnou cestou pro všechny.

Jen bych upřesnil, že v polovině devatenáctého století už dávno existovaly reformní směry v judaismu, které započalo rozvíjet židovské osvícenství, haskala. Hlavně v průmyslových oblastech západní a střední Evropy, kde obecná úroveň vzdělání židů byla vyšší, již tehdy tyto směry dokonce převažovaly.

Zmínil jste halachu – židovský zákon. Znamená to, že pro vás halacha neplatí?

Halacha je pro nás jedním ze základních a nejdůležitějších pramenů studia. Uvědomme si však, kdy a jak vznikala a vznikla.

Fiktivní korespondence či fiktivní rozhovor je v dějinách literatury poměrně častá metoda, kterou autor volí, aby se dopátral za pomoci vymyšlené, ale také reálné (ale již nežijící osobnosti) odpovědi na závažné otázky, které život přináší. Je to legitimní způsob, jak sdělovat atraktivním způsobem určité názory, hlediska a stanoviska.

Nyní dostáváte do rukou druhou část miniseriálu – fiktivní rozhovor s liberálním rabínem, který vedl ve svých představách Michal Spevák. Autor nastoluje důležité otázky a hledá řešení palčivých problémů spojených s budoucím směřováním židovské obce. Jednou z inspirací rozhovoru jsou i diskusní večery na obci.

Milan Kalina

My proto používáme termín post-halacha. Mluvíme o posthalachické době a jejím vztahu k modernitě.

Halacha je striktní zákon, posthalacha je napětím mezi halachou a modernitou. Je tedy nutné provádět kvalifikovanou volbu.

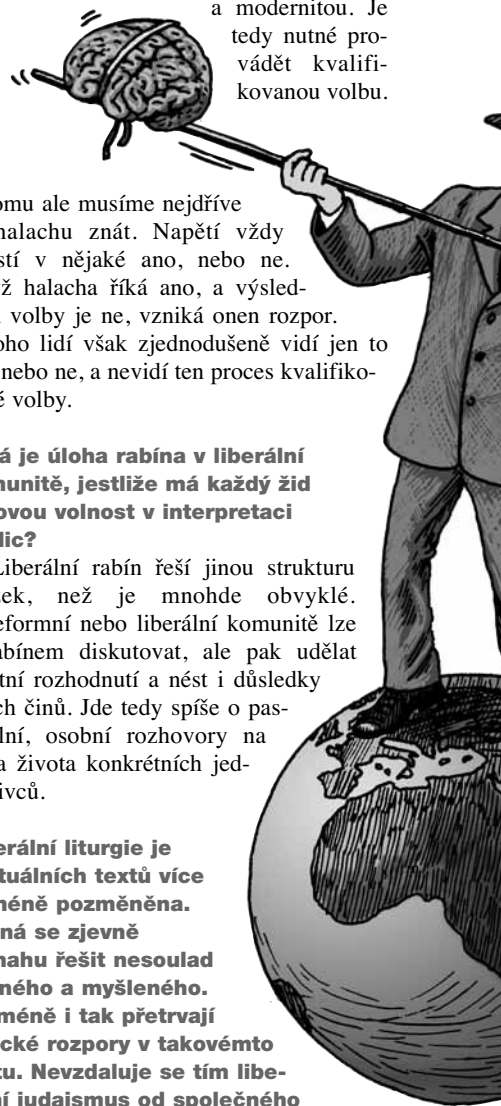
K tomu ale musíme nejdříve tu halachu znát. Napětí vždy vyústí v nějaké ano, nebo ne. Když halacha říká ano, a výsledkem volby je ne, vzniká onen rozpor. Mnoho lidí však zjednodušeně vidí jen to ano nebo ne, a nevidí ten proces kvalifikované volby.

Jaká je úloha rabína v liberální komunitě, jestliže má každý žid takovou volnost v interpretaci tradic?

Liberální rabín řeší jinou strukturu otázek, než je mnohde obvyklé. V reformní nebo liberální komunitě lze s rabínem diskutovat, ale pak udělat vlastní rozhodnutí a nést i důsledky svých činů. Jde tedy spíše o pastorační, osobní rozhovory na téma života konkrétních jednotlivců.

Liberální liturgie je u rituálních textů více či méně pozměněna. Jedná se zjevně o snahu řešit nesoulad psaného a myšleného. Nicméně i tak přetrvávají logické rozpory v takovémto textu. Nevzdaluje se tím liberální judaismus od společného základu, neztrácí se tak jednotící smysl židovské liturgie?

Liberální judaismus si vytváří svoje národní verze liturgických textů. Ortodoxní žid najde třeba v Japonsku stejnou amidu jako ▶

► doma, nikoli však liberální žid. Když uznáte právo na změnu, tak musíte uznat i právo na míru těchto změn. Samozřejmě když čtu text, mohu mít své vlastní představy o obsahu a významu těch slov. Tak tomu ale je například i u moderní ortodoxie, kdy se například modlí za obnovení Chrámu, který však většina stejně nechce. My se chceme, po společném usnesení, v liturgickém textu vymezit u nejobecnějších věcí tak, aby byly v souladu s obsahem modliteb. Nicméně je zde patrné nebezpečí začátku změn, jejichž konec nemůžeme dohlédnout. Obě cesty mají svá rizika. Záleží na jednotlivci, kterou si zvolí.

Je možné, že i do liberální synagogy si nosí někteří členové ortodoxní sidury. Opačně si to nedovedu představit. To je příklad svobody reformního židovství. Mnozí reformní dokonce i nosí celý den na těle talit katan. Zajímavé je, že v současnosti můžeme sledovat značný příklon liberálního židovství k tradičním rituálům i textům.

Máme mnoho talmudických příběhů o tom, jak i v minulosti okolnosti a tlak modernity přinutily židy modifikovat tradici, protože do té doby tradiční přístup se stal neudržitelným. Mohl bych uvést řadu příkladů.

Domníváte se, že by v rámci jednoho města nebo regionu mohla existovat obec pro všechny, společná pro

příznivce různých směrů judaismu? Nebo by bylo lepší na takovém teritoriu zřídit více obcí podle jejich zaměření?

Židovskou obec vnímám jako jedno tělo mnoha tváří. Každý, kdo patří k židovství, by se v obci měl najít. Vezměte si starobylé město, vidíte zde mnoho stavebních slohů. Každému se líbí jiný, ale tvoří harmonický celek. Komu by se líbil les paneláků nebo kasárna...?

Samozřejmě, synagogy, modlitebny a další religiózní aspekty by si musel řešit každý rabín dle svého zaměření. Nicméně obec by měla poskytovat servis všem bez rozdílu, je to především kulturní instituce a musí nabídnout něco pro všechny. V západních zemích, ale například i v Polsku, s úspěchem fungují takzvaná židovská společenská centra, která zastřešují jako obec všechny.

Když říkáte „bez rozdílu“ nebo „zastřešují všechny“, určitě vidíte nějaký limit. Nebo patří podle vás k židovství každý, kdo si to o sobě myslí?

Podle mého patří k židovství každý, kdo má evidentní židovské kořeny nebo k židovství konvertoval. Aby se udělalo i vstřícné gesto vůči smíšeným manželstvím, jsou smíšené rodiny registrovány v obci jako celek, i když pouze židovský partner má rituální a volební právo. Obec zajišťuje integraci dětí ze smíšených manželství do života obce. Je to osvědčený způsob, jak být otevřený, a přitom vytvářet dobrý základ pro židovskou výchovu dětí a mládeže.

Jak by podle vás ale pak fungovaly tak samozřejmé náležitosti života židovské komunity, jakými jsou svatby, obřizky, pohřby, společné stravování, péče o staré lidi a podobně?

Svatby, obřizky a věci spojené s individuální identifikací žida s nějakým směrem by měly být řešeny ve spolupráci s konkrétním rabínem zvoleného směru. Obřizka nedělá halachického žida židem. Avšak symbol bar micva by bez obřizky nedával moc smysl.

Jinak hřbitov je ve vlastnictví komunity, obce. Záleží na tom, jak jsou pojata a definována práva členů ve stanovách. Komunita a její vedení ve spolupráci s rabínem pak řeší, kdo může být na židovském hřbitově pohřben. Pokud je to neortodoxní komunita, tak i nežidovský partner židovského člena zde může být pohřben. Když je například napsáno ve stanovách, že hřbitov je pro naše židovské členy a nežidovské partnery našich členů, je jasné, kdo zde může být pohřbený. Samozřejmě u nežidovských partnerů by pak byla alternativní židovská liturgie a nemohl by zde být obřad ani symboly jiné víry.

Péče o starší členy je významným aspektem nejen sociálním, ale především etickým. V neposlední řadě je to významný příklad pro výchovu dětí a mládeže v životě komunity. Musí být tedy jednou z prvořadých snah obce, aby udržela seniory v kontaktu s komunitou a co nejvíce je zapojila do vlastních aktivit. V tomto ohledu, myslím, vůbec nezáleží na směru judaismu.

Co se týče společného stravování, bývá zvykem v integrovaných komunitách svěřit tuto stránku života obce těm, kdo jsou nejnáročnější. Bývá to zpravidla ortodoxní rabín takové obce, kdo dohlíží nad kašrutem společného stravování.

Když už jste se dotkl kašrutu, jaký má význam v liberální židovské komunitě?

Systém kašruty jsou stupně pomyslné pyramidy. Je zde patrný nějaký základ, například tabu – požívání vepřového, který je pro všechny. Čím výše v pyramidě jdeme, setkáváme se s většími praktickými problémy a menší pravděpodobností ji zdotat. Moderní přístup je, že si každý žid má být vědom stupňů – schodů oné pomyslné pyramidy a experimentovat s dosažením či opuštěním jejích určitých stupňů. Pokud ale žid pojídá například vepřové, zaječí nebo králíčí

maso, nachází se už bezesporu mimo systém kašrutu.

Druhým stupněm by mohly být například mořské plody, které nikdy nebyly součástí tradičního myšlení. Dalším stupněm by mohlo být nejedení masa, které je sice přípustné, ale nemá hečšer – osvědčení o rituální čistotě. Následoval by třeba stupeň, kdy žid zvažuje, zda může míchat maso s mlékem. A například vegetariánská strava se nachází asi někde uprostřed této pyramidy, pokud se nejí sýr. Velmi vysokým stupněm kašrutu by pak mohlo být, zda pít ne-košer víno. Nemá to totiž už nic společného se zviřecími produkty, takže jde už spíše o abstraktní historický koncept. Například už proto, že nevařené košer víno otevřené ne-židem se stává automaticky ne-košer.

Zmínil jste konverze k judaismu, jak je progresivní judaismus řeší?

Co se týče gijuru – konverzí, tak u lidí bez židovských kořenů se vyžaduje příprava završená řádnou konverzí (včetně mikve a u mužů obřizky). Pokud někdo má židovský původ po otci a chce být akceptován jako žid, absolvuje takzvané vyjasnění statutu. To je pohovor před bejt dinem – rabínským soudem, kterému zpravidla předchází jistá příprava. Po vyjasnění statutu soud vydá žadateli osvědčení. Ale například u potomků jen židovských matek, kteří nebyli vychováni jako židé, by bylo spravedlivé, aby prodělali obdobný kurz také.

To se týká především přístupu v Evropě, po šoa. Například v USA je v případě dětí židovského otce, které prodělaly židovskou výchovu a dostaly se až k bar nebo bat micva, tato veřejná akce považována za gijur.

A jsou takové liberální konverze akceptovány Státem Izrael?

Neortodoxní konverze jsou pro Stát Izrael přijatelné, nikoli však pro vrchní rabínát, který má ortodoxní zaměření a v současné době asi dokonce už i ultraortodoxní. Je to přetrvávající rozpor mezi státem a vrchním rabínátem. Jinak centrála progresivních směrů (WUPJ) sídlí v Jeruzalémě a je partnerem Státu Izrael.

Jaký je vztah mezi hlavními proudy v judaismu? Uznávají se rabíni všech směrů navzájem?

Neortodoxní židovství, zastoupené konzervativním a progresivním směrem, se mezi sebou navzájem uznává. Tyto směry reprezentuje asi 70 % židů. Ortodoxní židovství, ke kterému se hlásí asi 20 % židů, neuznává jiné platformy.

Jaký je váš vztah k židovské ortodoxii? Uctívý.

Děkuji za rozhovor.

► Michal Spevák

Ilustrace: Lucie Lomová

Šavuot

svátek Tóry a úrody

Svátek šavuot je pro nás každý rok se obnovující připomínkou darování Tóry. Stejně jako se na Pesach cítíme tak, jako bychom to byli my, kdo vyšel z Egypta, můžeme se i na Šavuot cítit, jako bychom to byli my, kdo stál pod horou Sinaj a přijímal pro sebe zákony Tóry.

V jistém smyslu nám k tomu svátek dává i návod. Učíme se, že Tóru přijal celý národ. Také v oddílu Jitro, který pro nás tuto událost popisuje, se učíme, že k lidu Izraele se přidal Jitro, Mojžíšův tchán, který patřil mezi vzdělance své doby a byl znalcem tehdy známých náboženství a kultů. Jako takový se jistě po zralé úvaze a analýze rozhodl přijmout toto nové náboženství se všemi jeho složitými zákony a předpisy pro sebe a svoji rodinu. Řekneme-li, že Jitro byl člověkem rozumu, úvahy, pak proti němu stojí Rút, která přijímá stejné zákony srdcem, ale přesto je chápe stejně jako Jitro. Pochopila, co je podstatné, a její přijetí judaismu je dodnes vodítkem pro všechny, kteří se rozhodli jít touto nelehkou cestou. Tak by také mělo vypadat naše pojetí Tóry, musíme vědět, že jsme součástí celku – *am Jisrael*, který přijal Tóru spontánním rozhodnutím se všemi důsledky, včetně veškerých pravidel a zákonů, který se po celou historii učí a jejichž dodržování je pro něj závazné, jakkoli v různých obdobích má problémy s uchováním své tradice. Dále je třeba pochopit zákony a naučit se jim, tak jak to učinil Jitro, rozumem a soustavným studiem.

Nelze ovšem opomenout třetí aspekt přijetí Tóry, a to je přijetí prostřednictvím srdce, citem a dodržování nejen zákonů, ale i etických pravidel. Toto je i vodítkem v životě Žida, který se pro určitě životní situace neobejde bez pospolitosti, bez obce, která ho podporuje nejen v minjane, ale umožňuje mu dodržet zákony a povinnosti, ale také poskytuje zájemní pro vykonání některých potřeb, které jsou v životě Žida nezbytně nutné. Jindy je dobré se ponořit do studia nebo vyplnit náboženský předpis přesně tak, jak to žádá „litera zákona“. Připomeňme si například nedávný Pesach se všemi jeho zákony a předpisy, jejichž dodržení vyžaduje nejedno otevření knihy a vyhledání, jak se v té či oné situaci zachovat, co je povoleno a co je

zakázáno. Vše toto se neobejde bez laskavosti srdce, jakkoli zákon předepisuje například dávat dary chudým, nelze toto vyplnit, pokud bychom zůstali chladnými a poskytli pouze to, co nám předepisuje zákon. Naši učitelé nás učí, že dary chudým je nutné dávat tak, abychom je nezahanbili, ale potěšili. Stejně

Svátek je ovšem také svátkem úrody a vzpomínkou na přinášení prvotin do Chrámu. To se dnes v diaspoře projevuje zejména tím, jaká jídla se objeví na svátečním stole. Traduje se, že při darování Tóry lid Izraele neznal přesně pravidla *kašrutu*, proto jedl pouze mléčné pokrmy. Vzhledem k tomu,

tak například navštívit nemocného, potěšit truchlícího... další a další situace se neobejdou bez citu. Snad jednou z nejtěžších výzev je udržet tyto tři aspekty v rovnováze, nenechat se strhnout srdcem, neponořit se pouze do studia, aniž bychom viděli okolí, anebo nežít jen pro pospolitost a zanedbat učení a cit pro proporcii a vlastní rodinu.

Tak nám svátek Šavuot připomíná, že jsme sice dostali Tóru, ale náš každodenní boj o její dodržení a naplnění musíme vybojovat vždy znovu. Proto se o Šavuot také celou noc učíme, abychom si uvědomili, že učení Tóry je záležitost nejen na celou noc, ale i na celý život, i proto, že Tóru vnímáme v každém věku trochu jinak.

že je tradice se celou noc učit, je vhodnější pojit večer lehčí mléčné jídlo, které nám umožní zůstat celou noc vzhůru. Je vždy hezké připomenout plody země Izraele – ty, které přinášeli jako oběti do Chrámu.

O svátku je předepsáno jíst pouze dvě sváteční jídla, a ne tři jako o šabat, což situaci hospodyně sice zjednodušuje, ale vzhledem k tomu, že den je poměrně dlouhý, není od věci připravit i nějaké dobré pečivo a ovoce pro odpolední posezení.

Mléčná večere může být kombinovaná s rybou, což je v aškenázských obcích běžná zvyklost, ovšem sefardé a někteří chasidé ryby s mlékem a mléčnými výrobky nejedí.

► Hana Mayerová

Jako předkrm můžeme připravit například **salát z pečeného lilku s bílým sýrem a zrnky granátového jablka**. Pro každého připravíme jeden malý lilek, který opečeme na grilu, opatrně sloupneme kůži tak, aby zůstal za-

chován tvar lilku, na každý talířek položíme lilek, očistíme granátové jablko a na lilek nasypeme hrst zrníček a asi 50 g bílého sýra (může být i kozí nebo ovčí) nakrájeného na kostičky, navrch ozdobíme zelenou cibulkou a přelijeme zálivkou z citrónu a olivového oleje. Solíme opatrně, protože sýr je zpravidla dost slaný.

Chléb a chalu čili barches připravujeme nejen z pšenice, ale také z mouky ječné, což připomíná další dvě plodiny země Izraele. Můžeme také připravit poněkud **jinou variantu smaženého sýra**. Na to potřebujeme červené papriky – kapie, podle počtu strávníků. Měly by být čerstvé, aby se po opečení v troubě dobře

sloupily z vrchní tvrdé kůžičky. Ze sýra typu Philadelphia s strouhaného tvrdého sýra, pepře a bylinek si připravíme náplň, kterou opatrně naplníme oloupané papriky, ty pak obalíme jako řízek v rozšlehaném vejci a strouhance, do které jsme přidali sezamová semínka, a smažíme v oleji. Je to sice trochu pracné, musíme dávat pozor, aby se

čtení pro děti a jejich rodiče

PŘÍBĚHY ŠAVUOT

ZÁRUKA

Zatímco se Izraelité pod Sinají chystali na přijetí Tóry, Mojžíš se sám vydal nahoru. Tak mu Hospodin nařídil: „Shromáždí všechny lid, ale nejprve promluv s izraelskými ženami. Necht' naslouchají mému učení a přijmou je ve svých srdcích. Pokud se tak stane, pomůžou pak i svým mužům učit jejich děti kráčet po stezkách Tóry. Teprve potom promluvíš také k mužům a naučíš je všemu, co jsem ti předal. Ani slovíčko nesmíš vynechat.“

Mojžíš potom sestoupil z hory Sinaj a mluvil k lidu izraelskému přesně tak, jak mu Hospodin nařídil. Když pak Mojžíš skončil, všichni jednohlasně zvolali: „Vše, co nám Bůh nařídil, s radostí vykonáme.“

Pak se Bůh zeptal: „Jakou nabííte záruku, že skutečně dodržíte slovo? Protože vám nemůžu Tóru dát, pokud nebudete mít spolehlivé ručitele.“

„Naši svatí patriarchové, Abraham, Izák a Jákob, budou našimi ručiteli!“ zvolal lid v odpověď.

Všemohoucí však odvětil: „Ne, musíte mít jiné ručitele. Protože Abraham zpochybňoval moje slovo, když se ptal: ‚Podle čeho poznám, že dostanu zemi kenaánskou?‘ A Izák miloval Ezaua, který mě nenáviděl. A Jákob, když se dostal do potíží, prohlásil: ‚Má stezka je skryta před Hospodinem.‘ A proto musíte mít lepší ručitele, než jsou ti tři.“

Lid izraelský to chvíli zvažoval a potom odpověděl: „Přijmeš jako záruku, že opravdu budeme zachovávat Tvoji Tóru, naše děti, které se mají teprve narodit?“

„Vaše děti jsou pro mě skutečně tou nejlepší zárukou. Vaši nabídku rád přijímám!“

A lid zvolal: „Upřímně slibujeme, že budeme studovat Tóru a učit jí naši děti tak, aby ony jí zase mohly předávat svým dětem a ty zase dál a tak až navěky.“

„Vaše slova mě velmi potěšila,“ odpověděl Všemohoucí, „a nyní budu sledovat i vaše skutky.“

NEJLEPŠÍ ZBOŽÍ

Zdysi žil v římské říši moudrý mladík jménem Onkelos. Pocházel ze zámožné a vlivné rodiny, byl synovcem císaře Hadriána. Onkelos byl také velmi vzdělaný, studoval i různá náboženství. Nejvíce jej zaujalo židovství. Pro mladíka z přední římské rodiny ale nebylo možné stýkat se veřejně se Židy a studovat jejich učení. Onkelos přemýšlel, jak to zařídit a získat svolení svého mocného strýčka, který do něj vkládal velké naděje, že se jednoho dne stane jeho nástupcem. Nakonec vymyslel plán. Navštívil císaře Hadriána

a svěřil se mu, že by se chtěl vydat na cesty a věnoval se nějakému obchodu. Hadrián mu jeho plán schválil a dokonce nabídl i pomoc do začátku – své peníze a radu: „Musíš najít takové zboží, jehož cenu dosud lidé neznají, a proto se prodává lacino. Nakup to zboží a počkej, až jeho cena stoupne.“

Onkelos se vskutku vydal na cestu – do Izraele, kde se pustil do studia Tóry. Stal se žákem proslulých rabinů Eliezera a Jehošuy. A protože byl velmi nadaný, brzy pronikl do tajů hebrejského jazyka i Tóry. Studium ho jen utvrdilo v jeho touze přiklonit se k židovství. A tak se tajně stal gerem, konvertitou.

Po čase se rozhodl, že už nastal čas, aby se vrátil do Říma. Když předstoupil před svého strýce Hadriána, císař si ihned povšiml, jak moc se jeho oblíbený synovec změnil – vypadal mnohem skromněji a vystupoval velmi pokorně. Císař se domníval, že je to snad proto, že se Onkelovi nedařilo, a proto se vrátil se sklopenou hlavou. Zeptal se ho: „Co se ti přihodilo, můj milý synovče? Prodělal jsi na svých obchodech? Nebo ti snad někdo ublížil? Proč tu stojíš se skloněnou hlavou?“

„Můj strýčku, můj císaři! Nic zlého se mi nestalo. Pravda je taková, že jsem po celou dobu, co jsem byl pryč, pobýval v zemi Židů a učil se jejich Zákonu. A dokonce jsem se rozhodl přijmout jejich učení a stát se jedním z nich.“

Hadrián se rozlítl. „Jak tě mohlo něco takového napadnout? Jak jsi to jen mohl udělat?“ křičel císař. Po chvíli pokračoval již přece jen klidněji, ale velmi naléhavě: „Víš přece, jaké jsem do tebe vkládal naděje, jaké plány jsem s tebou měl. Jak jsi mohl ty, takový chytrý mladík, udělat něco tak hloupého?“

Onkelos odpověděl na oko udiveně: „Ale, drahý strýčku, vždyť jsem se jenom řídil tvou radou.“

To Hariána znovu rozlítlo: „Cože? Zbláznil ses snad? Copak jsem ti někdy radil takový nesmysl?“

Onkelos odvětil: „Než jsem se vydal na cesty, poradil jsi mi, abych našel takové zboží, kterého si lidé dost necení. Projel jsem mnoho zemí, poznal mnoho národů. Ale nikde jsem nenašel nic, čeho by si lidé cenili tak málo jako Židů a jejich víry. Ale jsem si naprosto jistý, že jednoho dne se právě toto zboží stane tím nejcenějším na trhu. Neboť tak pravý prorok Izajáš: ‚Toto praví Hospodin, vykupitel Izraele, jeho Svatý, tomu, který je v opovržení, jehož má kdejaký pronárod v ohavnosti, služebníku vládců: Spatří tě králové a povstanou, a velmožové se skloní.‘ Musel bych být velmi hloupý a neschopný obchodník, abych si nechal ujít takový zisk.“

papriky neroztrhly, pokrm je to ale skutečně sváteční.

Další možností předkrmu je lehký **salát z avokáda** a proužků kapie a červené cibule, ochucený klasicky citrónovou šťávou.

Pro sváteční oběd můžeme zvolit **skopové nebo kůzlečí maso s olivami**. K tomu potřebujeme 1 kg masa, olej, 2 zelené

cibulky, 2 střední cibule, 100 g cizrny, 2 zelené papriky, lžička zrněk římského kmínu, lžička koriandru, 1 hrnek rýže (200 ml), 2 malé citróny, 4 stroužky česneku, jemně pokrájená ostrá paprička, 400 ml kuřecího vývaru, 200 g zelených a černých oliv (bez pecek).

Večer před tím, než budeme vařit, si namočíme cizmu do vody, ráno

vodu slijeme a vaříme v nové vodě asi 20 minut. Na oleji osmahneme kostky masa, když maso zžhnedne, vyndáme ho a osolíme. V oleji osmažíme cibuli, papričku a papriky, později k nim přidáme rozmělněné kofeín s citrónovou šťávou z jednoho citrónu a česnekem, lehe osmahneme, přidáme cizmu, rýži a na kostičky nakrájený druhý citrón včetně kůry,

zalijeme vývarem, navrch dáme maso a olivy, přikryjeme a při teplotě asi 180 °C pečeme 1,5 hodiny. Skopové maso můžeme nahradit červeným masem z krůty nebo telecím, ale originál je originál.

Po masitém jídle stačí jako dezert fíky, datle, ořechy a mandle a celkový dojem biblické krmě tím bude jen doplněn.

Slovo k Šavuot

Existují čtyři poutní svátky, i když obvykle mluvíme pouze o třech – Sukot, Šmini Aceret/Simchat Tora, Pesach a Šavuot. Můžeme je rozdělit do dvou dvojic – jednu tvoří Sukot a Pesach, z nichž každý trvá sedm dní, a druhou dvojici představují krátké, pouze jednodenní svátky Šmini Aceret/Simchat Tora a Šavuot. Ortodoxní Židé mimo Erec Jisrael k tomu všemu přidávají celkem pět dní navíc – dva dny k Pesachu a po jednom ke všem ostatním svátkům.

Datum obou delších svátků je zakotveno v Tóře – patnáctý, tedy prostřední den měsíců tišri a nisan, kdy je měsíc v úplňku. Oba svátky jsou tak od sebe vzdálené přesně půl roku. Pokud jde o krátké svátky, jejich datum se podle Tóry odvozuje od svátku, který jim předchází – Šmini Aceret/Simchat Tora jeden den po Sukot, Šavuot sedm týdnů plus jeden den po Pesachu. (Prostředek měsíce je rovněž datem jiných svátků – Tu bišvat, Purim a 15. av.)

Zatímco v případě Šmini Aceret/Simchat Tora je datum jasné – 22. tišri, okolo data svátku Šavuot se vedly velké spory. Jejich kořeny leží v biblické pasáži Leviticus 23:9–22. Ve verši 10 se píše: „Až přijдете do země, kterou vám dávám, a budete sklízet obilí, přinesete snopek (*hebrejsky omer*) jako prvotiny své žně knězi.“ A potom ve verši 15: „Potom si odpočítáte ode dne po dni odpočinku (*šabat*) ...plných sedm týdnů (*hebrejsky šavuot*).“ (verš 16): „Ke dni po sedmém dni odpočinku (*šabat*) napočítáte padesát dní,“ (verš 21): „V týž den svoláte lid. Budete mít bohoslužebné shromáždění.“

Není tedy uvedeno konkrétní datum, ale pouze „sedm týdnů a jeden den“ – padesát dní po *šabatu*. Ale co tady konkrétně znamená *šabat*?

Rabínská tradice, od nejradiálnějších ultra-ortodoxních po nejradiálnější liberální židy, to chápala jako první den odpočinku o Pesachu, tedy 15. nisan, takže Šavuot slavíme 6. sivanu. Ale jiné židovské tradice to vykládaly odlišně. Saducejové narozdíl od farizejů to v době druhého Chrámu chápali doslovně. A do dnešního dne karaité a samaritáni, kteří neuznávají postbiblickou rabínskou literaturu a následují tradici saducejů, slaví Šavuot zásadně v neděli. Pokud náhodou případně začátek Pesachu na sobotu, pak samozřejmě slaví Šavuot ve stejný den jako rabínští Židé, ale pokud začíná v úterý, ve čtvrtek nebo v neděli, pak jejich Šavuot vychází na 8., 10. nebo 12. sivan. A existuje ještě další tradice, která oněch sedm týdnů počítá od konce Pesachu – a tak i v současnosti slaví etiopští Židé Šavuot 12. sivanu.

Tyto dva krátké poutní svátky jsou samozřejmě spojeny s Tórou. Ovšem na rozdíl od Simchat Tóra a podobně jako Sukot a Pesach má svátek Šavuot, *Chag matan tora*, svátek předání Tóry, také svůj sezónní a zemědělský význam. Je to svátek prvních plodů – *Chag ha-bikurim* a začátek sklizně pšenice

v Erec Jisrael. A tak jako je Pesach svátkem jara a Sukot se slaví na počátku podzimu, je atmosféra Šavuot typicky letní.

Ale rád bych se ještě krátce zmínil o dalším aspektu Šavuot, který se v porovnání s výše uvedeným považuje obvykle na poněkud vedlejší, podle mě však není méně důležitý. Tento aspekt je spojen se svitkem Rút, který se o Šavuot čte (mimořadně, ne ve všech synagogách).

Pro veřejné čtení svitku se uvádí několik důvodů: 1. Předání Tóry, stejně jako kniha Rút, je spojeno s chudobou a utrpením. 2. Svitek vypráví o období žní. 3. Podle tradice zemřel o Šavuot král David, pravnuk Rút. 4. Rút dodržovala sedm přikázání, která se vztahují i na nežidy, následovně Noeho, a když se připojila k židovskému lidu, konvertovala, přijala dalších 606, dohromady tedy potom zachovávala všech 613 micvot

daných v Tóře. Numerická hodnota hebrejských písmen, která tvoří jméno Rút, je také 606. 5. Tím, že přijali Tóru, mohou být všichni Židé považováni za konvertity tak jako Rút.

Jak je v rabínské literatuře běžné, některá výše uvedená zdůvodnění není třeba brát příliš vážně, neboť jde spíše jen o midrašistické hříčky, tak jako i u dalšího zvyku, který se k Šavuot váže – konzumace mléčných výrobků. Jeden z důvodů, uváděných pro tento zvyk, je znovu odvozen z numerické hodnoty hebrejského výrazu *be-chalav* (v mléku), která se rovná 40, stejně jako počet dní, který strávil Mojžíš na Sinaji, když mu tam Bůh předával Tóru.

Nicméně poslední dva jmenované důvody bych bral velmi vážně, neboť konverze k judaismu je také vážná záležitost.

Judaismus se od ostatních dvou monoteistických náboženství liší mimo jiné tím, že kromě ideologické složky má také aspekt biologický. To je podle mě také důvod, proč by měli být Židé považováni za národ, což je základní podmínkou sionismu. Ale hlavní výhrada vůči tomuto tvrzení je ta, že mnozí Židé mají pouze jednu z těchto složek. Příliš mnoho Židů po celém světě je pouze Židy biologickými, aniž by bohužel cítili jakékoliv spojení s judaismem, se židovským životem. Samozřejmě je to jejich plné právo. Na druhou stranu mnoho oddaných Židů má jen částečnou (pokud vůbec nějakou) biologickou příslušnost k židovství skrze své předky. To ovšem ani v nejmenším nezmenšuje jejich židovství.

Ale jestliže říkám „oddaní Židé“, mám na mysli ty, kteří prošli systematickým procesem konverze. Jsou mezi námi i velmi oddaní **kandidáti** na konverzi, kteří však zatím nejsou formálně Židy.

Možnost konverze, přistoupení k judaismu, nemůže být považována za samozřejmost. Judaismus zaujímá vůči nežidům různé postoje. Od nejuniverzalističtějšího pohledu, který vidí v každé lidské bytosti obraz Boží až k vidění velmi partikularistickému. Ale i zastánci tohoto vidění nahlízejí konvertitu jako téměř rovnocenného rodiči Židovi. ▶

➤ Kdysi si jeden muž z Erec Jisrael jménem Ovadja (hebrejsky tedy „služebník Boží“) stěžoval Rambahovi-Maimonidovi, že členové jeho komunity (*kehila*) se k němu kvůli jeho nežidovskému původu nechovají dobře, a žádal o vysvětlení, jak se má správně modlit. Ve velmi slavném dopise zodpovídá Rambam Ovadjovu otázku, zda smí mluvit o Abrahamovi jako o svém praotci: „MĚL BYS tedy říkat ‚Bože náš a Bože našich předků‘, jako by Abraham byl tvůj vlastní otec!“ A potom Rambam cituje verš, který dokazuje rovnost mezi těmi, kteří se jako Židé narodili, a těmi, kteří se stali Židy volbou: „Ve shromáždění bude platit totéž nařízení pro vás i pro toho, kdo bude pobývat mezi vámi jako host (*ger*). To je před Hospodinem provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení, jak pro vás, tak pro hosta (*ger*). Týmž řádem a touž směrnicí se budete řídit vy i host (*ger*), který pobývá mezi vámi“ (Num 15:15-16).

Tato citace je zvláště zajímavá, protože když Tóra říká *ger*, míní vlastně nežida, ale pozdější rabínská literatura tento termín změnila na *ger cedek*, tedy nežid, který prodělal konverzi, *gijur*.

Progresivní judaismus samozřejmě zaujal univerzalističtější postoj k nežidům, proto máme vůči *gijuru* a kandidátům na *gijur* jinou politiku. Náš přístup je především a hlavně humanistický a vychází z principu rovnoprávnosti. Nemáme rádi elitářský postoj, kteří někteří zastávají. Snažíme se pochopit nejednoduchou situaci kandidátů, jejich uvažování, jejich někdy velmi složité vztahy s rodinou, jejich nejistotu a otázky spojené s novou cestou, kterou si zvolili.

Absolutně odmítáme názor těch, kteří vidí zájemce o konverzi jako možné nebezpečí pro židovskou komunitu. Právě naopak, chápeme *gijur* jako způsob, jak pomoci lidem, kteří se upřímně rozhodli přijmout židovský způsob života, který je zajímavý, ale ne vždy snadný, a zároveň jej vidíme jako důležitý prostředek občerstvení a posílení judaismu a židovského národa.

V těch několika měsících, které strávím v Praze, se chci ze všech sil snažit být co nejvíce nápomocen kandidátům na konverzi v různých stádiích přípravy. Od těch, kteří už mají určené datum, kdy předstoupí před *beit din*, až po ty, kteří celý proces ještě ani nezačali. Neváhejte se na mě, prosím, obrátit s jakoukoliv žádostí o formální či neformální pomoc.

Kniha Rút, kterou budeme číst o Šavuot, nám vypráví, jak seriózně a laskavě se Bóaz choval k Rút, což je správný způsob, jak by se měli Židé chovat. Přijmeme tedy upřímně tento přístup, vždy a nyní před Šavuot zejména. Nechť je nám to dobrým příkladem postoje ke *gijuru*.

➤ **Rabín Moshe Yehudai**

Přeložila: Kateřina Weberová

Den nezávislosti Izraele

Příležitost k bilanci vzájemných vztahů

*Den nezávislosti Izraele (hebrejsky *Jom ha-acma'ut*) připomíná vyhlášení nezávislého Státu Izrael dne 14. května 1948 (5. ijar 5705), kdy vypršel britský mandát na území Palestiny a předseda Prozatímní státní rady David Ben Gurion přečetl v Tel Avivu prohlášení nezávislosti.*

Letos už po jednadvacáté můžeme slavít Den nezávislosti Izraele tak, jak se patří mezi přáteli. Obě země mají mnoho společného, a to je dobrý základ pro veškeré vzájemné styky. A těch není málo. Rozvíjí se ekonomická spolupráce, zvyšuje se obchodní výměna, vzájemným investicím se nekládou žádné překážky, spolupracujeme v oblasti školství, vědy a kultury. Nelze

Zleva: manželé Atara a Moshe Yehudaiovi a ředitelka DPS Hagibor Elena Jaroševská

zapomenout ani na politickou podporu, kterou v diplomatickém světě poskytujeme postojům Izraele. Vstřícnost vůči Izraeli není žádným krátkodobým politickým kalkulací, ale trvalou hodnotou, kterou dosud sdílely všechny porevoluční vlády.

Sebelepší oficiální kontakty však nemůžou vypovídat o skutečně obecně sdílených názorech prostých lidí. Důkazem oboustranných sympatií je neustálé zvyšování vzájemného turistického ruchu. Je potěšitelné, že naši mladí lidé si Izrael zvolili jako populární destinaci. To, co je láká k návštěvě, není pouze bohatství izraelských památek a jeho pestrá historie. Je to i způsob, jak vyjádřit sympatie k hrdému a statečnému boji, který Izraelci podstupují ode dne vyhlášení své nezávislosti proti nenávislým kampaním a vojenským útokům arabských sousedů.

Slavnostní setkání v hotelu Praha, kterou pořádalo velvyslanectví Státu Izrael, bylo tradičním potvrzením dobrých vztahů mezi oběma národy. Svědčí o tom i účast nejvyšších představitelů České republiky.

Předseda Senátu PČR MUDr. Přemysl Sobotka, předseda Poslanecké sněmovny PČR Ing. Miloslav Vlček a předseda vlády ČR Ing. Jan Fischer, CSc. Setkání se zúčastnili i ministři zahraničí, obrany, vnitra, školství, mnoho dalších významných představitelů veřejného života včetně široké účasti diplomatických zástupců Ruska, USA, Německa, Rakouska, Francie atd. Pozváni byli tradičně i zástupci židovských obcí, organizací a institucí, takže se potkávali nejen staří přátelé, ale byly navazovány nové, užitečné kontakty. A to vše bylo umocněno příjemným jarním počasím a výtečným občerstvením.

O tom, jak je tento Den nezávislosti vnímán našimi politiky, svědčí i krátký projev předsedy Senátu Přemysla Sobotky:

Vážený pane velvyslanče, vážený pane předsedo poslanecké sněmovny, vážený pane předsedo vlády, dámy a pánové,

je mi velkou ctí zúčastnit se dnes společně s vámi oslavy Dne nezávislosti Státu Izrael – země, která je mně osobně velice blízká. Nejsm zdaleka sám. Lze uvést i řadu historických příkladů od Masarykova boje proti antisemitismu, propojených kulturních tradic našich národů i společného boje Čechů a Židů proti nacismu a také vkladu naší země do vzniku svobodného Státu Izrael v roce 1948. S hořkostí naopak vzpomínáme na roky komunistického režimu, kdy byly přátelské vztahy mezi našimi zeměmi násilně přerušeny.

Musím zde připomenout 30. březen 2009, kdy český Senát navštívil izraelský prezident pan Šimon Peres a kdy jsme spolu debatovali i o tom, zda má současná Evropa mezi politiky více Chamberlainů či Churchillů. Stále totiž platí, že pasivita není řešením, stejně jako ústupky či projevy mničovské mentality.

Jsem proto hrdý, že náš Senát například v roce 2006 na základě mé osobní iniciativy svou rezolucí ostře odsoudil teheránskou pseudovědeckou konferenci, zpochybující holocaust. Bohužel byli jsme jedním z mála evropských parlamentů, který tuto konferenci odsoudil. Přesto mne těší, že český Senát dlouhodobě spolupracuje se židovskými organizacemi v České republice. Navíc naše parlamentní diplomacie v zahraničí výrazně podporuje i boj s mezinárodním terorismem, který si právě antisemitismus často dává do svého programu.

Pane velvyslanče, díky za dnešní pozvání a za možnost zde vystoupit. Zároveň bych chtěl všem občanům Izraele poblahopřát hodně klidu a míru k jejich státnímu svátku. Děkuji vám za pozornost...

red

K paraše měsíce ijar: Bechukotaj

Už na vás někdy dopadl „trest boží“? (Po)trápilo vás v životě něco, co byste takto označili? Při čtení paraši tohoto měsíce vždy velmi, velmi váhám, co si vlastně myslet, protože já to nevím. Téměř vše, co se mi v životě přihodilo, můžu víceméně vysvětlit jako přirozený, „sekulární“ běh událostí, které na sebe logicky navazovaly a neměly příchuť nějaké „nebeské“, trestající ruky. Nicméně, rád bych vám alespoň vyprávěl příběh, který jsem na jaře tohoto roku vyslechl od jednoho ze spolučestujících v rychlíku na trase Praha–Mnichov.

Krátce po odjezdu z Prahy přisedl do kupé muž ve středních letech. Podle výrazu tváře a pevného držení těla vypadal na svěžďho třicátníka, podle tu a tam prosvítajících šedivých vlasů byl možná o něco starší. Posadil se proti mně a vytáhl z batohu Bibli. Překvapilo mě, že člověk jeho věku nosí „po kapsách“ zrovna tento druh literatury a pozorně jsem se zadíval na stránky, kterými listoval. Všiml jsem si, že právě studuje závěrečné kapitoly knihy *Vajikra*, kde si barevně podtrhával v textu. Pokaždé, když si nějaký verš označil nebo zvýraznil jednou z pěti různých barev, lehce se pousmál. Zaujalo mne to, protože obsah textu, který tímto způsobem „zpracovával“, hovoří o zlořečeních a trestech paraši *Bechukotaj*, kterými Nejvyšší „slibuje“ postihnout ty, kdo se protiví jeho vůli.

„Co všechno jsou lidé schopni si navymýšlet...?!“ poznamenal v jedné chvíli polohlasem a zřejmě si myslel, že ho neslyším. Trochu mne to pobouřilo. „Promiňte, jak to myslíte?“ „Přijde mi, že jsou to kecy,“ odušil suše. „Prosím?!“ zeptal jsem se nechápavě. „Co je to proti tomu, jak se někdy dokážeme potrápít my sami,“ řekl na svůj věk možná až příliš samozřejmě a začal vyprávět. A to, co říkal, znělo místy opravdu „divoce“.

S vlastní rodinou míval dlouhotrvající konflikty. Jeho matka pila snad už od doby, kdy navštěvoval základní školu, a svou frustraci z nepovedeného manželství si

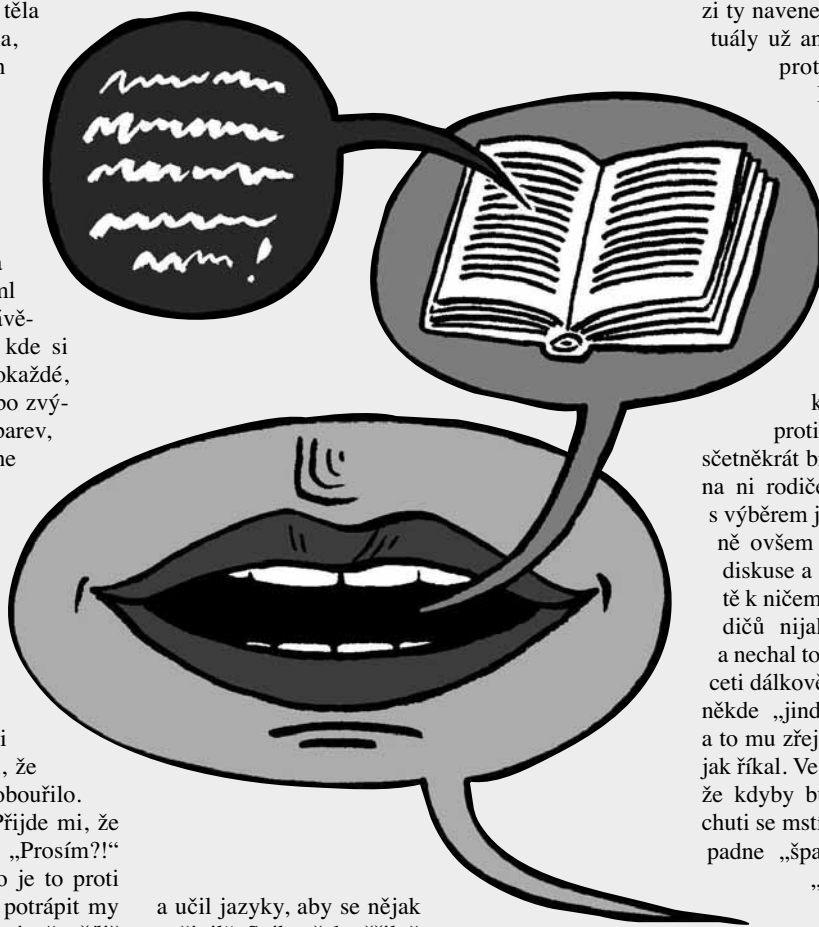
vybíjela psychickými i fyzickými útoky na svých nejbližších. Jeho otec matčině dominanci jen nezúčastněně přihlížel. Až do svých sedmnácti se bál, aby náhodou ze školy nepřinesl špatnou známku, aby snad svého tátu nezklamal. Pak ale nastal zlom. V těch sedmnácti letech se vrátil z Kanady. Tři měsíce během letních prázdnin, poprvé bez rodičů, poprvé sám za sebe. Pochopil, že už nemá smysl se bát špatného prospěchu, a z premianta se „přes noc“ stal student podprůměrný. Znamky prý byly ořesné, ale maturita z humanitních předmětů dopadla skvěle, s vyznamenáním. A pak úspěšné přijímačky na VŠ. Několikrát utekl z domova, bydlel po podnájmech

celé té rodinné historie, analyzoval, předsvědčoval, motivoval, ale nic nepomáhalo. Matka pila dál, otec neměl sílu čelit prakticky čemukoli z jejich výstřelků a jeho sestra se tiše přizpůsobila rodinné konstelaci, ve které se projevy neposlušnosti vůči matce netolerovaly. On se „poklonit“ nechtěl. Když mu na sklonku studií jeho vlastní máma v alkoholickém opojení u rodinného oběda rozpíchala ruku vidličkou nebo ho zranila kuchyňským nožem, školu přerušil a utekl do armády.

Za rok se vrátil, zesílil, zmužněl, přestal utíkat a začal se bránit. Rvačky s vlastním otcem, který se ho snažil „srazit na kolena“. Incidentsy s matkou, která se nepřestala chovat surově a urážet ho. Jakoby mezi ty navenek civilizované intelektuály už ani nepatřil. Báli se ho, protože ztratil zábrany.

Báli se ho a pohrdali jím. Když ale „něco hořelo“, volali jeho. Byl jediný, kdo prý dokázal praštit do stolu, když o něco šlo. Jediný, kdo dokázal razantně konat, aby se věci hnuly kupředu. Dva-krát matku odvezl do protialkoholní léčebny, neštětněkrát bránil svou sestru, když na ni rodiče útočili v souvislosti s výběrem jejího partnera. Postupně ovšem chápal, že nekonečné diskuse a analýzy jsou v podstatě k ničemu, že ani s jedním z rodičů nijak výrazně nepohnou, a nechal to být. Když začal ve třiceti dálkově studovat, chtěl už být někde „jinde“ a někým „jiným“ a to mu zřejmě „zachránilo život“, jak říkal. Ve třiatřiceti si uvědomil, že kdyby budoucnost postavil na chuti se mstít, hněvu a pomstě, dopadne „špatně“. A tak vykročil „cestou“, na kterou se „hledající lidé“ vydávají zřídka, zatímco jemu přišla opravdová a v mnohém prostě „jeho“.

A stejně tak vyprávěl o tom, co prožíval během posledního pátečního večera, když se opjel kvalitním rumem. O vzpomínkách na všechny ty roky „bojů“, nadějí, zklamání ▶

a učil jazyky, aby se nějak „uživil“. Stále však věřil, že se mu jednou podaří všem pomoci tím, jak dokáže celou rodinnou situaci poctivě zanalyzovat a pomůže rodičům pochopit, co jsou vlastně zač. Nebydlel trvale mimo domov, tu a tam se na čas vracel. Hodiny a hodiny trávil dotazováním a rozebíráním

Mišne Tóra:

Hilchot jesodej ha-Tóra

Kapitola šestá

V šesté kapitole Hilchot jesodej ha-Tóra Maimonides rozebírá, která jména Boží jsou svatá a která nikoliv, a který atribut Boží je svatý a který nikoliv. Také říká, za co náleží trest zbičováním podle Tóry a za co zbičování podle rabínského výnosu.

➤ a bolesti... a taky na to, jak opět na okamžik „zahlédl“ to nekonečné „moře beznaděje“, kdy tolikrát věřil a tolikrát se jeho víra ve šťastný konec rozplývala. Uznal, že tohle všechno už stejně odnesl čas. Na těle mu prý sice zůstalo pár jizev, ale jeho duši bezpečně hrálo několik kvalitních záplat, které nazýval „Made in Heaven“. Nabídl mu je prý tu a tam jeho „poslové boží“. Lidé, v jejichž tvářích na cestě životem bezpečně zahlédl odlesk samotné věčnosti.

A stejně tak s ulehčením dodal, že při zpětném pohledu snad... snad... přeci jen něco vyhrál. Po všechny ty roky ho nezlomili. Získal si postupně úctu a respekt lidí, kteří s ním kdysi jednali s takovou mírou sadismu, o kterém nezavěšením mnohdy nechtějí ani věřit, že je vůbec možná. Jeho matka prý nakonec přestala pít, otec se přestal bát mluvit o tom, co cítí a co v životě „podělal“ a snad se naučil i trochu stydět za to, jak moc mu tolikrát ublížil svou zbabělostí a alibismem. Zrovna ten táta, kterého tolik miloval. Táta, jehož svět hodnot a norem prý tolik obdivoval. Právě ten táta, který se při sebemenší rodinné krizi vždy hroutil znova, znova a znova... Deset, možná patnáct let to nedokázal pochopit, dnes i jemu už dochází, že život každého z nás je otázkou priorit... a on pro svého otce tou prioritou, hodnou ochrany a úcty, prostě nikdy nebyl. Pochopil, že sebevzdělanější lidé, kteří nenaší respekt a úctu k sobě samým, nemožou respekt a úctu dávat dál... že to tak prostě je.

Skončil těsně před Plzní. A já ani na chvíli nepochyboval, že v celém tom příběhu to byl skutečně on. Nebyl to film, co někde viděl, ani se nezdálo, že je to prostě jen osamělý „magor“, který si vymýšlí příběhy proto, že si chce s někým pokecat. Působil věrohodně. A tak jsem se osmělil a tiše se zeptal. „Modlíte se někdy?“ Myslel jsem, že poté, čím v životě prošel, mu snad samotné slovo modlitba musí připadat jako výsměch. K mému údivu se jen spontánně a s úlevou pousmál a řekl: „Snažím se.“ „Jak to myslíte?“ dodal jsem udiveně. „No, snažím se. Měl bych třikrát denně, ale nejde mi to.“ Jeho odpověď mne překvapila. „Vy jste na Nejvyššího po tom všem, čím jste si v životě prošel, nezanevřel? Nebo snad právě proto?“ On nezaváhal a odpověděl protiotázkou. „A vy si opravdu myslíte, že nás Bůh v životě trestá?“ V tu chvíli jsem nevěděl, co na to říct – právě jemu?! A tak jsem jen zůstal bezradně sedět. On zavřel svou Bibli, beze slova se zvedl, zamířil ke dveřím a jen tak mimochodem na rozloučenou prohodil: „Netrestá... to se jen my, lidé, mnohdy trestáme sami... a ani o tom nevíme...“

► Mordechaj Kaufman

(1) Každý, kdo vymaže jedno ze svatých a [rituálně] správných jmen, kterými je nazýván Svätý, budiž požehnan, provinil se proti Tóře modloslužebnictvím, jak je psáno: „... vyhledte jméno jejich z místa toho. Neučiníte tak Hospodinu Bohu svému.“ (Dt 12, 3-4).

(2) Sedmero jmen [božích] je: Jméno, které je psáno Jud, He, Vav, He, což je Šém hameforaš; nebo [jméno], které je psáno Alef, Dalet, Nun, Jud a pak El a Eloa a Elohim a Ehje a Šadaj a Cevaot. Každý, kdo by vymazal byť jen jedno písmeno z těchto jmen, budiž zbičován.

(3) Jakékoliv předpony před jménem, jako například Lamed k vytvoření Lehašém (Hospodinu), mohou být vymazány, protože nejsou svaté. Avšak přípony, jako například Chaf, kterým tvoříme Elohejchá (tvůj Bůh) nebo Mem v Elohejchem (váš Bůh), vymazány nesmí být, protože jsou součástí Jména, které jim propůjčuje svatost. Avšak ačkoliv i tato písmena jsou svatá, tak kdokoliv by je vymazal, nebude zmrskán podle Tóry, ale bude zbičován podle rabínského výnosu.

(4) Pokud někdo napíše Alef Lamed z Elohim nebo Jud He z Hašém, nesmaže je a dokonce ani nesmí vyslovit Jah (Jud He). Nesmaže je, protože jsou součástí Jména, a nevysloví je jinak, protože jsou součástí Tetragramatonu. Ale pokud napíše Šin a Dalet ze slova Šadaj, nebo Cade a Vet ze jména Cevaot, může je vymazat.

(5) Přívlasky, jako je Milosrdný a Výchýšný, kterými Svätého, budiž požehnan, oslovujeme v modlitbách, jsou jakoby svatá slova a je možné je vymazat.

(6) Pokud jde o nádoby, na nichž je napsáno Jméno [boží] – část, na které je Jméno napsáno, musí být vyjmuto a přeneseno do úložiště. Dokonce pokud bylo jméno vyryto do kovové nebo skleněné nádoby, pak ten, kdo takovouto nádobu roztaví, bude zbičován. Aby bylo možné takovou nádobu použít, musí být odstraněna část se Jménem. Podobně pokud někdo napsal Jména na něčí kůži, pak se nesmí tento popsaný člověk umýt, ani naolejovat nebo nakrémovat [na tomto místě] a nesmí přijít do styku s místem, které je pohnojeno výkaly. Pokud z nějakého důvodu plní micvu a musí se ponořit do mikve, musí zakrýt popsané místo něčím vodovzdorným. Pokud se nepodaří najít něco vodovzdorného, měl by kolem této části těla omotat obléčení. Jediným důvodem k tomu je, že je zakázáno stát nahý v přítomnosti božího Jména.

(7) Každý, kdo odvalí kámen z oltáře, zdi chrámu nebo jiné části chrámoví, bude zbičován, protože se dopustil modloslužby, jak je psáno: „Ale zbořte oltáře jejich, a modly jejich polámete, a jejich háje posekáte.“ (Ex 34, 13) A také: „Neučiníte tak Hospodinu Bohu svému.“ (Dt 12, 4). Podobně každý, kdo by spálil zasvěcené dřevo, bude zbičován, neboť je psáno: „Oltáře jejich zbořte, a obrazy jejich ztlucte, háje také jejich ohněm spalte a rytiny bohů jejich ztroskotejte, a vyhledte jméno jejich z místa toho. 4. Neučiníte tak Hospodinu Bohu svému.“ (Dt 12, 3-4)

(8) Je zakázáno pálit jakékoliv svaté texty, jejich překlady nebo jejich komentáře. Je zakázáno je trhat na kusy a každý, kdo by tak učinil, bude zbičován podle rabínského výnosu. To se týká svatých textů napsaných světicími Židy. Pokud by židovský odpadlík napsal svitek Tóry, bude spálena včetně Jmen, které obsahuje, protože odpadlík je už znešvětil a nevěří v jejich svatost a nenapsal je se správným záměrem, nýbrž s nimi zachází jako s literaturou. Takže jelikož při psaní těchto Jmen neuvažuje o jejich svatosti a je micva takové texty spálit, pak nedávejme význam činům odpadlíků. Jakékoliv Jméno napsané nežidem však bude přeneseno do genizy, stejně jako jakékoliv jiné svaté texty, které byly vyneseny nebo které byly napsány nežidem.

(9) Jakékoliv Jméno zmíněné v spojení s Abrahámem je svaté. Dokonce když se říká: „A řekl: Pane můj, jestliže jsem nyní našel milost před očima tvými,“ (Gn 13, 3) je zmíněné Jméno svaté.

Všechna Jména zmíněná ve spojitosti s Lotem nejsou svatá vyjma této výjimky: „I řekl jim Lot: Ne tak, prosím, páni moji. Aj, nyní našel služebník tvůj milost před očima tvými, a veliké jest milosrdenství tvé, kteráž jsi učinil se mnou, když jsi zachoval duši mou; ale jáť nebudu moci ujít na tu horu, aby mne nepostihlo to zlé, a umřel bych.“ (Gn 19, 18-19)

Všechna jména zmíněná na hoře Binjamin jsou svatá.

Všechna jména zmíněná [prorokem] Micheášem nejsou svatá. Jména zmíněná v Navot jsou svatá.

(10) Jména, která napsal Šalamoun v Písni písní, jsou svatá a to samé platí o vlastnostech božích, s jednou výjimkou: „Mějž sobě ten tisíc, ó Šalomoun...“ (Pís 8, 12)

Jakékoliv zmínka o králi v Danielovi není svatá s výjimkou: „Ty, králi, jsi král králů...“ (Dn 2, 37), což je přívlasek boží.

Knihovna Centra judaistických studií Kurta a Ursuly Schubertových FF UP Olomouc ohlédnutí za dvěma roky její existence

Pro Židy byla kniha jako člověk. (Solomon Schechter, rabínský učenec)

Dějiny a charakteristika knižních fondů Knihovny CJS

Židovská tradice vždy chovala ke slovu a knihám vysokou úctu. Opořebované a věkem poškozené posvátné texty jsou po staletí ukládány do speciálních prostorů, tzv. *genizot*, aby byly uchráněny od znesvěcení. Odtud jsou později vyzvednuty a pietně pohřbeny ve zvláštní části židovských hřbitovů. Židé věří, že obsah knih odchází vzhůru do nebe stejně jako lidská duše. Přáním pracovníků olomoucké judaistiky je, aby se její knihovna nestala pouhou *genizou*, ale aby sloužila jako živá instituce všem, kteří mají zájem o studium a poznávání židovské historie, kultury a náboženství.

Dějiny *Knihovny Centra judaistických studií Kurta a Ursuly Schubertových FF UP Olomouc* jsou sice prozatím krátké, avšak s odstupem dvou let její existence lze konstatovat, že ne bezvýznamné. Z původně příruční knihovny Kabinetu judaistiky, jenž vznikl již v roce 2004, se díky sponzorským darům rozrostla knižní sbírka natolik, že dnes představuje prozatím malou, ale obsahově hodnotnou odbornou knihovnu tematicky vymezenou širokým spektrem judaistických studií. Relativní výjimečnost knižního fondu, kterým judaistická knihovna disponuje a který představují především zahraniční publikace (řada titulů není v žádné z domácích on-line knihoven, ba ani v knihovně Židovského muzea v Praze), zvyšuje její celkovou hodnotu a řadí ji mezi ostatní specializované odborné knihovny u nás.

V roce 2007 věnoval pan Daniel Melchet, potomek Beno Salpetera, který strávil své dětství v Olomouci, kabinetu judaistiky sponzorský dar ve výši 35 tisíc USD, z něhož byly financovány i první knižní akvizice, jež se staly základem nově založené *Knihovny Niny a Bena Melchet-Salpeterových*. Ta byla v květnu 2008 slavnostně otevřena za přítomnosti velvyslance Státu Izrael v ČR Yaakova Levyho. Základní fond *Knihovny Centra judaistických studií*, který je nadále doplňován novými přírůstky, tak nese jména rodičů jejího fundátora. Úmysl finančně podpořit olomouckou judaistiku pojal D. Melchet díky Petru Papouškoví, předsedovi Židovské obce v Olomouci, který jej na nově vzniklý obor upozornil. Také z toho důvodu chce být knihovna přístupná rovněž členům místní židovské komunity.

Součástí *Knihovny Niny a Bena Melchet-Salpeterových* je rovněž pravidelně rozšiřo-

vaná dlouhodobá výpůjčka několika set judaik zejména v anglickém jazyce. Touto výpůjčkou podpořilo olomouckou judaistiku sdružení *Respekt a Tolerance* v čele s panem Ludkem Štiplem, které se zabývá dokumentací historie bývalých židovských komunit v Mohelnici, Lošticích a v Úsově. Sbírkou tvoří knihy z knihovny sdružení *Respekt a Tolerance* s názvem *Dr. Stanton Canter Library*. Stanton Canter je jedním ze zakladatelů, spolupracovníků a mecenášů sdružení, který pravidelně obstarává nové tituly, jež mohou využívat pracovníci a studenti CJS. Tento fond, přestože není v majetku *Centra judaistických studií*, je prostřednictvím katalogu, signatur a přírůstkových čísel organickou součástí *Knihovny CJS*. Knihy mají vedle obligatorních katalogizačních údajů knihovny své vlastní registrační číslo, u něhož je uvedeno i jméno některé z obětí

spojoval obdobný vědecký zájem. Další významnou část knižního fondu *Knihovny CJS* tvoří odkaz soukromé knihovny zesnulého prof. Schuberta čítající přes 800 svazků zejména německojazyčné literatury. Schubertova sbírka tvoří v rámci judaistické knihovny samostatnou část s vlastním dělením a signaturami ve snaze zachovat ji jako unikátní celek, jenž umožňuje nahlédnout do vědeckého zájmu jedinečného badatele. Vedle slovníků a encyklopedií obsahuje kromě četných judaik také studie věnující se ranému křesťanství a byzantskému umění, mezi nimiž nechybí ani práce manželů Schubertových. Patronkou Schubertova knižního fondu je jednak jeho dcera Eva Schubertová, která se zúčastnila rovněž slavnostního přejmenování kabinetu judaistiky, jednak jeho žačka a interní lektorka *Centra judaistických studií* Louise Hechtová.

Nové prostory CJS, včetně jeho knihovny, byly slavnostně otevřeny 16. února tohoto roku za přítomnosti zástupce velvyslanectví Státu Izrael v ČR pana Shahara Shelefa

šoa z řad někdejších židovských obyvatel Mohelnice, Loštic a Úsova, jíž je kniha dedikována *in memoriam*.

Vedle občasných nově nakupovaných knižních přírůstků je nutné zmínit rovněž dar *Jüdisches Museum, St. Pölten*, které věnovalo *Knihovně CJS* kompletní řadu *Encyklopaedia Judaica*. Dohromady *Knihovna Niny a Bena Melchet-Salpeterových* obsahuje nyní téměř 1300 svazků.

V říjnu 2008 bylo kabinetu slavnostně propůjčeno jméno zakladatele vídeňské judaistiky prof. Kurta Schuberta a jeho manželky Ursuly Schubertové. Byl to právě profesor Schubert, který podporoval vznik Kabinetu judaistiky FF UP Olomouc a který s kabinetem rovněž úzce spolupracoval. Ursula Schubertová, kunsthistorička vídeňské univerzity, se zabývala především uměleckými památkami raného křesťanství a helénskému judaismu. Oba manželé tak

V současnosti má knihovna příslibu další objemnou knižní donaci od pana Chaima Franka z *Dokumentations-Archiv für Jüdische Kultur und Geschichte* v Mnichově. Jedná se o 220 kartónových krabic, obsahujících početná judaika, studie zabývající se současnými dějinami a větší množství periodik. Dar měl být slavnostně předán již v průběhu roku 2009, avšak dlouho trvající stěhování CJS do nových prostor na třídě Svobody tomu doposud bránilo.

Aktivita a služby Knihovny CJS

Pro fungování a provoz *Knihovny CJS* jsou v současnosti zásadní dva momenty. Jednak přestěhování *Centra judaistických studií* do bývalé budovy Přírodovědecké fakulty FF UP Olomouc na třídě Svobody 26, kde knihovna v prvním patře získala reprezentativní prostory odpovídající její velikosti i poslání. A jednak pořízení katalo-

► gizačního modulu knih, map a hudebnin knihovního systému Clavius s licencí do 10 000 svazků, jenž od roku 1998 úspěšně vyvíjí firma LANius, s. r. o. Tento moderní integrovaný systém umožňuje vytvořit elektronický seznam titulů a svazků, který eviduje základní údaje o knize podle mezinárodních pravidel (ISBD). V současnosti je z více než 2000 knih (tj. z 800 knih Schubertovy sbírky a 1300 svazků Melchetovy knihovny) zkatologizováno zhruba 10 % knižního fondu, tento počet má i svoje přírůstková čísla a signatury. Do konce roku 2010 je plánováno dokončení základní evidence a katalogizace *Knihovny CJS*. Tím se knihovna zařadí do sítě institucí využívajících knihovní systém Clavius, což jí umožní například zveřejnění katalogu na webových stránkách či postupné sdílení informací s ostatními knihovnami, včetně Národní knihovny v Praze.

Knihy jsou rozděleny podle klasifikačního schématu, který se snaží reflektovat potřeby vyučujících a studentů a jenž je přizpůsoben rovněž organizaci studia podle pěti základních modulů: dějiny Židů, dějiny židovského myšlení, židovská kultura a literatura, Židé na Moravě a praktická výuka jazyků. Prozatím bylo stanoveno třináct tematických okruhů studia judaistiky: biblistika, teologie, kultus, filozofie, jazyky, literatura, dějiny Židů, dějiny antisemitismu a holocaust, Izrael a sionismus, umění, židovsko-křesťanské vztahy, islam a příručky.

Jedním z úkolů, které si *Centrum judaistických studií* klade, je i kulturně-osvětová činnost, k níž patří zpřístupnění judaistické knihovny nejen studentům a odborné veřejnosti, ale rovněž členům olomoucké židovské obce a všem zájemcům o židovskou problematiku. Knihovna tak může být do značné míry středem judaistického bádání v rámci regionu. Budou se zde konat také kulturní a vzdělávací akce spojené s judaistickými tématy určené širší veřejnosti. Kromě pravidelných přednášek externích odborníků je na letní semestr 2010 například plánován cyklus autorských čtení, v němž zazní texty spisovatelů, kteří nějakým způsobem reflektují a tematizují ve svých knihách židovství (Radka Denemarková, Kateřina Sidonová, Pavel Brycz, Roman Erös).

Knihovna Centra judaistických studií Kurta a Ursuly Schubertových bude zájemcům přístupná každé úterý a středu v čase od 9.00 do 11.30 h a ve čtvrtek v čase od 14.00 do 16.00 h. Distanční výpůjčky jsou umožněny pouze pro pracovníky Centra judaistických studií do jejich pracoven na dobu nutnou k využití díla pro odbornou a lektorskou práci nebo jako trvalou výpůjčku do příruční knihovny příslušného pedagoga. Pro studenty a veřejnost jsou výpůjčky knížek pouze prezenční. V knihovně je možno pořídit xerokopie vybraných částí knih.

► **Mgr. Daniel Soukup**
Foto: Ivo Vysoudil

Židovská obec Děčín.

**Žižkova 4, 405 02 Děčín IV, tel.: 412 531 095,
e-mail: zidovska.obec.decin@volny.cz,
www.zidovskaobecdecin.wz.cz**

Židovský hřbitov v České Lípě se zpřístupní veřejnosti

Židovská obec Děčín zahájí opravu židovského hřbitova, jehož založení se datuje do konce 15. století. Ve druhé polovině 19. století tvořili Židé 12 % obyvatelstva České Lípy a v roce 1938 se hlásilo k židovské národnosti 400 občanů. Během německé okupace však byla drtivá většina českolipských obyvatel vyvražděna. Ve městě stála také synagoga, tu nacisté během křišťálové noci vypálili a zbořili.

Židovský hřbitov je jedinou dochovanou památkou na silnou židovskou komunitu města Česká Lípa a do dnešního dne se zachovalo zhruba 150 náhrobků v podobě masivních stél. Starobylé pohřebiště ve vlastnictví Židovské obce Děčín bude po dokončení rekonstrukce zpřístupněno veřejnosti.

Rekonstrukce a údržba hřbitova začala již v roce 1992, kdy byly odstraněny náletové dřeviny a byly vztyčeny náhrobky. V roce 2007 byly s finanční podporou NFOH zrestaurovány náhrobky. Avšak s ohledem na nedostatečnou údržbu docházelo v posledních letech k ničení ohradní zdi a rozebírání zdiva a častým útokům vandalů. Aby si veřejnost mohla v České Lípě prohlédnout významnou kulturní památku, která je v současné době uzavřena, musí projít opravou také schodiště s brankou a celá vstupní část.

Během června bude v této souvislosti zahájena další etapa rekonstrukce hřbitovní zdi, která je v současné době v havarijním stavu. Na obnově i vstupního areálu se finančně podílí město Česká Lípa, Nadační fond obětem holocaustu, Liberecký kraj.

Gratulace

ŽO Děčín gratuluje svému členovi Viktoru Schwarczovi k vyznamenání pamětní medailí brigádního generála Jana Nálepky-Repkina, kterou slavnostně převzal dne 30. 3. 2010 od Slovenského svazu protifašistických bojovníků. Zároveň děkujeme panu Schwarczovi za vedení pesachového sederu, kterého se zúčastnilo přes 40 členů ŽOD.

Miroslava Poskočilová

SYNAGOGA TURNOV

V měsíci dubnu zahájila turnovská synagoga druhou turistickou sezonu. Otevřeno je denně od 9 do 17 hodin kromě pondělí.

Na ženské galerii je v květnu přístupná výstava *Židé v boji a odboji: Rezistence československých Židů v letech druhé světové války*. Díky unikátním fotografiím ze soukromých archívů se můžete seznámit s podobami i osudy židovských žen a mužů, kterým se podařilo uniknout nacistické vyhlazovací mašinérii a zapojit se do boje proti nacismu v zahraničních armádách, partyzánských oddílech, parašutistických výsadcích apod. Dva panely jsou věnovány židovskému odporu uvnitř koncentračních táborů (povstání v Sobiboru a Treblinku). Školám nabízíme po domluvě návštěvy v týdnu se zvláštním výkladem a pracovním listem k výstavě.

KULTURNÍ AKCE V SYNAGOZE:

sobota 8. května v 17 hodin: přednáška *Historie Židů v českých zemích*

sobota 15. května v 17 hodin: SimchaT – *Židovské tance*

Terezie Dubinová, PhD., správkyně synagogy
t.dubinova@info.turnov.cz, tel. 733 691 479
www.synagoga-turnov.cz

ŽO TEPLICE:

PESACH roku 5770

Židovská obec Teplice oslavila první ze tří poutních svátků, kterým je svátek Pesach, oslavující odchod Izraelitů z Egypta. Podle židovského kalendáře se tak stalo v předvečer 15. nisanu (v roce 2010 připadl tento den na pondělí 29. března). Přestože se tento svátek má slavít v rodinném kruhu, v diaspoře se čím dál tím více oslavuje Pesach v širším rodinném kruhu, za který se považuje i židovská komunita.

Společenský klub, ve kterém oslava probíhala, praskal ve švech a tradičně byli přítomni mimo členy obce i naši sympatizanti. Pesachový seder se všemi náležitostmi řídil pan Tomáš Pulc.

KULTURNÍ PROGRAM KVĚTEN 2010

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze

Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro

tel.: 222 325 172, fax: 222 318 856

www.jewishmuseum.cz, education@jewishmuseum.cz

(Spojení: metro A, tram 18 – stanice Staroměstská; tram 17, bus 133 – stanice Právnická fakulta)

pondělí 3. 5. v 19 h:

Večer židovských autorů s violoncellem, klavírem a zpěvem. Koncert židovské hudby, zazní díla současných významných izraelských skladatelů Josefa Bardanashviliho, Tzvi Avniho a Joachim-Yehoyahin Stutschewského, skladby pro violoncello a klavír, sólový klavír a písňové cykly pro soprán s klavírem na texty básnířky Ley Goldberg a na texty biblické Písňe písní. Zazní rovněž skladby Gideona Kleina, který byl internován v ghettu Terezín, kde se za neuvěřitelně těžkých podmínek věnoval kompozici a organizaci kulturního života. Uslyšíte i známou židovskou modlitbu Kol Nidrei, kterou zhudebnil německý skladatel Max Bruch. Účinkují: klavír Aneta Majerová, zpěv Bronislava Tomanová a violoncello Petr Nouzovský. *Vstupné 60 Kč*

úterý 4. 5. v 18 h:

Jak viděli a vidí svět. Vernisáž výstavy prací XII. ročníku výtvarné soutěže vyhlášené Památkem Terezín, již se pravidelně zúčastňují žáci základních a středních škol. Účastníci se měli zamyslet na tím, s jakými pocity sledují lidé, kteří přežili hrůzy nacistických věznic a koncentračních táborů, aktivitu pravicových extremistických skupin šedesát a více let po svém osvobození. Vystoupí pěvecký sbor MAKABARA. *Vstup volný*

středa 5. 5. v 18 h:

Blízký východ včera a dnes. Historie, současnost a souvislosti. Geografie, kultura a náboženství. Blízký východ, Izrael – Jeruzalém islámský. Cyklus přednášek **Ing. Jana Neubauera**.

čtvrtek 13. 5. v 18 h:

Terezín 1941–1945: tvář nuceného společenství. Tato zásadní studie pražského

rodáka H. G. Adlera vyvolává už od 50. let minulého století prudké spory, především pro autorovu ostrou kritiku postupu židovských funkcionářů v terezínském ghettu. Nad oprávněností těchto výtek se na základě nejnovějšího bádání zamýšlejí ekonom **Jiří Kosta**, bývalý terezínský vězeň, **Jaroslava Milotová**, editorka Terezínských studií a dokumentů, a **Michal Frankl**, vedoucí oddělení pro dějiny šoa v Židovském muzeu v Praze. Moderuje **Petr Brod**.

pondělí 17. 5. v 18 h:

Pestrý večer. Tak se jmenovala jedna z revue inscenovaná v ghettu Terezín. Vzpomínky na kulturní život terezínského ghetta se v českém denním tisku a v knihách objevují hned po válce, ale v období 1948–1957 prakticky zmizely. Divadelní historička **dr. Lisa Peschel** ve své přednášce zkoumá léta 1958–1963 a pátá po tom, jak a proč se v těchto letech svědectví o kulturním životu v ghettu znovu objevují. Jaký vliv měla díla jako Noc a naděje, Romeo, Julie a Tma nebo rekonstrukce Švenkovy hry napsané v Terezíně Poslední cyklista na pamětníky?

pondělí 24. 5. v 18 h:

Židovka aneb Žonglování se životem. Divadelní představení **Divadla Kufr**. Židovka, sedmnáctiletá dívka Eva Kohnová, je v únoru 1942 deportována do Terezína, později do Auschwitz II-Birkenau (Osvětimi II-Březinky). Ze zcela nové, nepříjemné situace uniká do hravého světa představ se svou panenkou z dětství a skrze asociace se ocitá v příbězích minulých i budoucích, kde se jako symbol volnosti a svobody objevuje prvek žonglování. Atmosféra představení se nese na poetické lince Evina nadhledu a optimismu. Délka představení: 70 min. Účinkují **Adéla Kratochvílová, Dagmar Trávníčková, Lubor Pokluda**. Představení

se koná ve spolupráci se Židovskou obcí v Praze v prostorách Židovské radnice (Maiselova 18, Praha 1). *Vstup volný*

pondělí 31. 5. v 18 h:

Síla a lítost. A. B. Jehošua je jedním z nejvýraznějších žijících izraelských prozaiků. Ve svých čtyřiasedmdesáti letech má na svém kontě desítku románů, z nichž mnohé jsou považovány za přelomové. Přednášku doplní ukázky z autorových románů a kratších próz. Přednáška **Magdaleny Křížové** je další přednáškou z cyklu **Cesty izraelské literatury**. Ukázky z díla A. B. Jehošuy přečte **Jan Meduna**.

NEDELNÍ PROGRAM PRO DĚTI A JEJICH RODIČE

16. 5. 2010 v 14 h:

Lvíček Arje slaví Šavuot: Lvíček Arje se společně s námi dostal z Egypta až k hoře Sinaj. Čeho tam bude svědkem? To všechno a mnohem více se dozvíte v této dílně. Prohlídka: Pražské Židovské město.

Jednotné vstupné 50 Kč

Více o nedělních dílnách na www.jewishmuseum.cz/vkc

Není-li uvedeno jinak, činí vstupné na jednotlivé programy 30 Kč. Sál je přístupný vždy 20 minut před zahájením programu a po začátku koncertu nebo 15 minut po začátku jiného programu není vstup do Vzdělávacího a kulturního centra povolen. Pořadatel si vyhrazuje právo program zrušit, pokud bude počet návštěvníků nižší než pět.

VÝSTAVY V PROSTORÁCH VKC:

Jak viděli a vidí svět: výstava studentských prací XII. ročníku výtvarné soutěže vyhlášené Památkem Terezín.

(Výstavy jsou otevřeny pro veřejnost po–čt 10–15 h, pá 10–12 h)

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, tel.: 544 509 651, fax: 544 509 652
www.jewishmuseum.cz/brno, brno@jewishmuseum.cz

úterý 4. 5. v 17 h:

Ahavat Jisrael – vernisáž výstavy asambláží a obrazů malíře a sochaře **Jana F. Kováře**, která bude spojena s besedou s autorem. Pořádáno ve spolupráci se Židovskou obcí Brno. *Vstup volný*

neděle 9. 5. v 15 h:

Divadlo Feigele: Ukradený měsíc. Divadlo Feigele, které působí při Židovské obci v Praze, založila paní Vida Neuwirthová již před více než čtvrt stoletím. Do Brna přive-

zou pohádku Ludvíka Aškenazyho Ukradený měsíc, která vypráví o tom, jak dva uličníci z malé vesnice ukradli koupající se měsíc a co všechno se kolem toho seběhlo. Představení připravilo VKC Brno ve spolupráci se ŽO Brno. *Vstupné 50 Kč*

úterý 18. 5. v 18 h:

Adolf Stránský – advokát, novinář, politik, zakladatel Lidových novin, a jeho pokračovatelé. **Mgr. Jana Čipáková** přibližuje

životy významných židovských osobností spjatých s Brnem. *Vstupné 20 Kč*

čtvrtek 20. 5. v 18.30 h:

Moje dlouhé mlčení – prezentace knihy **Eriky Bezdíčkové** za přítomnosti kmotry, režisérky a dokumentaristky **Olgy Sommerové**, která před dvěma lety navštívila společně s autorkou bývalý koncentrační tábor Osvětim. Erika Bezdíčková v knize líčí svůj život před holocaustem, následně věznění v několika koncentračních tábo-

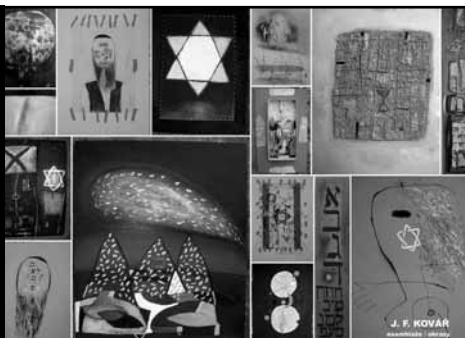

Vzdělávací a kulturní centrum
Židovského muzea Praha, pobočka
Brno a Židovská obec Brno
(tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno)

Vás zvou na výstavu

AHAVAT JISRAEL
J. F. KOVÁŘ
bláze/obrazy
4. – 31. května 2010

vernisáž 4. května v 17 hodin

Pozvánka na výstavu do vídeňské Esry

Synagogy Litvy

Velvyslanectví Litevské republiky ve Vídni ve spolupráci s Psychosociálním centrem Esra (patří k Židovské náboženské obci ve Vídni) zvou na výstavu „Synagogy v Litvě. Svědkové dávno zapomenutého světa“.

Před druhou světovou válkou žilo v Litvě více než 250 000 Židů. Vilna, historické hlavní město, byla kosmopolitním centrem židovské kultury a vzdělanosti. Ve městě existovaly knihovny, vydavatelství vydávala několik různých periodik, zároveň v nich vycházely tisíce knih v jidiš. Vilna byla považována za „Jeruzalém severu“. Nositel Nobelovy ceny Czeslaw Milosz vzpomíná na Vilnu jako na „intelektuální centrum evropského židovstva“.

V mnoha městech a vesnicích existovaly synagogy. Na celém území Litvy se nacházelo okolo tisícovky synagog. V letech 2006 až 2008 začala skupina vědců a studentů synagogy dokumentovat. Podařilo se zpracovat 101 synagog. Mnohé

z nich jsou ve špatném technickém stavu či vážně poškozené. Především jedinečné dřevěné synagogy jsou ve vážném ohrožení a hrozí, že se brzy rozpadnou.

Výstava dokumentuje dějiny synagog pomocí fotografií, stavebních plánů, náčrtů a archivních dokumentů. Autoři výstavy chtějí přiblížit širokému spektru návštěvníků část národního kulturního dědictví Litvy a zároveň ukázat, že se nachází v ohrožení.

Výstava je otevřena: pondělí, středa a čtvrtek od 8.30 do 11.30 h, od 15 do 19 h, úterý a pátek od 8.30 do 11.30 h, do 18. června 2010 v prostorách Esry — Tempelgasse 5, 2. vídeňský obvod, stanice metra U1 Nestroyplatz (zavřeno je ve dnech rakouských svátků: 1. 5., 13. 5., 19.–20. 5., 24. 5., 3. 6. a 10. 6.). **Vstup je volný, je třeba mít s sebou průkaz totožnosti.**

Jana Tchabana-Löwbeer, Vídeň

DSP HAGIBOR

Kulturní činnost je podporována grantem MK ČR

Kulturní program květen 2010

pondělí 17. 5. v 15 h	Koncertní sál – Šavuot – beseda o svátku s vrchním pražským a zemským rabínem Efraimem K. Sidonem
úterý 18. 5. v 15 h	Koncertní sál – beseda s psychoterapeutkou a spisovatelkou dr. Zuzanou Peterovou o humoru v jejích knihách (Spol. Parkinson)
neděle 30. 5. v 15 h	Koncertní sál – koncert pěveckého sboru Mille DOreMI , řídí Krisztina Simon

Výstavy: Židovské Město pražské 1870–1914, obrazy Jany Holubové, fotografie Jana Šimečka: Izrael – Jeruzalém 2009

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

rech a událostí, které následovaly po válce s přesahem až do dnešních dnů. Prezentace je připravena společně se ŽO Brno. K příjemné atmosféře večera přispěje vystoupení hudební skupiny Lubora Pokludy **KlezMehrin**. *Vstupné 20 Kč*

úterý 25. 5. v 18 h:

Zapomenuté transporty do Estonska – další ze čtyřdílného cyklu dokumentů režiséra a producenta Lukáše Příbyla. Pořádáno ve spolupráci se ŽO Brno. *Vstupné 20 Kč*

neděle 30. 5. v 15 h:

Šavuot – dílna pro rodiče s dětmi od 6 let. Už jste slyšeli o desateru? Pokud také chcete vědět, co znamená slovo šavuot, přijďte na naši dílnu, kde se všechno dozvíte a něco si i vyrobíte. *Vstupné 30 Kč*

Celý měsíc květen můžete v sále VKC zhlédnout výstavu assembláží a obrazů Jana F. Kováře nazvanou **Ahavat Jisrael (Milovat Izrael)**. Výstava je připravena ve spolupráci se ŽO Brno.

KULTURNÍ PROGRAM KVĚTEN 2010

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

společenský sál, Maiselova 18

neděle 2. května v 16 h

koncert

JAZZERNYEIÁDA

věnovaný památce Ondřeje Ernyeie

čtvrtek 6. května

od 17 hodin sál ve 3. patře

Beseda

ÚSTAVA ČR, LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

pozdvaní přijal předseda Ústavního
soudu ČR **JUDr. PAVEL**

RYCHETSKÝ moderuje **Fero Bányai**

úterý 11. května v 15 h

KÁVA O ČTVRTÉ

prof. RNDr. Václav Hořejší, CSc.

Profesor imunologie na

*Přírodovědecké fakultě UK a ředitel
Ústavu molekulární genetiky AV ČR*

čtvrtek 27. května v 15 h

PODVEČER YVONNE PŘENOSILOVÉ

Lilian Malkina

Celý svět ji poznal jako Koljovu babičku z oskarového filmu, my ji známe také jako dohazovačku ze Šumaře na střeše.

Pořady se konají za finanční podpory Magistrátu hl. m. Prahy. Změna programu vyhrazena.

ŽIDOVKA aneb ŽONGLOVÁNÍ SE ŽIVOTEM

Divadlo KUFR srdečně zve na své představení **v pondělí 24. května** Sedmnáctiletá židovská dívka Eva Kohnová je v únoru 1942 transportována do Terezína, později do Osvětimi II-Březinky. Ze zcela nové, nepřijemné situace uniká do hravého světa představ a skrze asociace se ocitá v příbězích minulých i budoucích, kde se jako symbol volnosti a svobody objevuje prvek žonglování. **Účinkují:** Adéla Kratochvílová, Dagmar Trávníková a Lubor Pokluda

Představení se koná ve spolupráci se Židovskou obcí v Praze v prostorách Židovské radnice, Maiselova 18, Praha 1. Délka představení: 70 min. Vstup volný.

Anna Votická: Zachráněna v šanghajském ghettu

V edici Osudy 20. století nakladatelství P3K vychází vzpomínky české rodačky Anny (Anky) Votické-Kantůrkové. Autorka (dnes 97letá) žije v Kanadě, její kniha vyšla původně v angličtině (*Clinging to Life*).

Život Anny Votické (nar. 1913 v Brandýse nad Labem) a její rodiny byl, stejně jako osud ostatních českých Židů její doby, zásadně poznamenán druhou světovou válkou a protizidovskými perzekucemi.

Její rodina patřila k těm, kteří měli nejen dostatek prozíravosti, ale i prostředků a štěstí, aby se jim podařilo ještě včas opustit protektorát a zachránit si tak život. V čem byl příběh Votických v tomto období skutečně výjimečný, napovídá již titul českého vydání knihy. Útočiště totiž našli v čínské Šanghaji. Nicméně je třeba říci, že autorka se zdaleka nesusměřuje pouze na tuto exotickou životní epizodu. Pokud jde o rozsah, zabírá popis život v Šanghaji jen necelou třetinu knihy. Osobně se domnívám, že původní anglický titul vzpomínek lépe vystihuje ústřední téma nejen knihy samotné, ale celého života Anny Votické a její rodiny. Hlavní roli totiž skutečně nehraje šanghajské ghetto, ale neustálá urputná snaha členů rodiny zachovat si nejen život, ale i určitou životní úroveň (zejména s ohledem na děti) a udržet rodinu pohromadě.

Úvodní kapitoly popisují velmi idylické dětství a mládí – Anně a jejím sourozencům se dostávalo od rodičů velké péče i lásky, navštěvovali kvalitní školy, věnovali se mnoha koníčkům (sport, studium hudby, balet). V šestnácti letech se Anna seznámila s mladým burzovním makléřem Arnoldem, za něž se o několik let později provdala. Pohodlný a šťastný život pokračoval i po svatbě (mladý pár cestoval, navštěvoval

s přáteli kina, kavárny). V roce 1934 se Votickým narodil syn Milan, o tři roky později dcera Věra. To se však již začala nad Evropou stahovat temná mračna a v roce

1939 se život celé rodiny od základu změnil. Následující pasáže knihy líčí poměrně podrobně, jakými způsoby se rodina snažila zařídit si vycestování. Někdy se podařilo získat vízum pouze manželovi, jindy zase Anně s dětmi, která s nimi dokonce na jaře 1939, záhy po německé okupaci, opravdu na několik měsíců odjela do Itálie, aby se v létě vrátili, když bylo zřejmé, že za nimi nemůže přijet zbytek

rodiny. Ve hře byly postupně různé varianty – USA, Anglie, Švýcarsko, Jugoslávie i Palestina. Nakonec se Votickým na jaře 1940 skutečně podařilo získat povolení k vycestování – do Šanghaje. I zde se rodina snažila co nejrychleji aklimatizovat a zařídit si slušné živobytí – založili si továrničku na výrobu bižuterie, s pětadvaceti zaměstnanci, pronajali dům, dětem se snažili zajistit co nejlepší vzdělání. Zhoršení přišlo koncem roku 1941. Ačkoliv byla Šanghaj pod japonskou správou již od roku 1937, mezinárodní čtvrti, tzv. koncese, měly svoji autonomii. To se změnilo, když se Japonsko plně zapojilo do války. Japonci byli svými německými spojenci neustále tlačeni k „řešení židovské otázky“. Naštěstí pro zhruba dvacet tisíc šanghajských Židů však v této otázce Japonci nesdíleli německé nadšení a k celé věci přistupovali jen velmi líně. Vrcholem protizidovských opatření tak v podstatě

bylo zřízení ghetta ve čtvrti Hong Kew na jaře 1943.

Po válce (která ovšem v Tichomoří skončila teprve v srpnu 1945) se rodina Votických začala připravovat na návrat do Prahy. Nebylo to ovšem jednoduché, po válce se po celém světě přesunovalo obrovské množství vojáků a utečenců a dostat se na loď či do vlaku nebylo jen tak. Votickým se nakonec podařilo ze Šanghaje odplout až 17. července 1946 americkou vojenskou lodí, která je odvezla do Francie, odkud pak cestovali vlakem. Do Prahy konečně dorazili prvního zářijového dne roku 1946.

Další kapitoly popisují rozčarování po návratu a nakonec, po únoru 1948, nový boj o vystěhování, tentokrát definitivní. V červnu 1948 se velká část rodiny vydala na další cestu – přes Belgie, Anglii a New York až do kanadského Montrealu, kde žije Anna Votická dodnes. Závěr knihy líčí nelehké začátky v nové vlasti, postupné zabydlování se a osudy celé rodiny až do současnosti.

Knihy je navíc doplněna doslovem Petra Karase o historii šanghajské židovské komunity, který zodpoví čtenáři mnohé otázky, které jej v průběhu četby vzpomínek Anny Votické napadají a na něž kniha samotná odpověď neposkytuje, neboť se spíše než na obecné reálie zaměřuje na vzpomínky osobního rázu.

Knihy (pevná vazba) má 112 stran (+16 stran fotopřílohy), prodejní cena v knihkupectvích je 159 Kč, je možné ji objednat i v e-shopu na www.p3k.cz nebo na e-mailové adrese objednavky@p3k.cz, pak je cena 139 Kč (+ poštovné). Více informací najdou čtenáři na www.p3k.cz.

Po týdenním pobytu v hotelu jsme našli dvoupodlažní byt. Bratr bydlel dole a my nahore. Ulice se jmenovala *Destilano* a byla ve Francouzské koncési. Brzy jsme zjistili, že naši sousedé jsou nacisté, členové německé páté kolony, Hitlerovi stoupenci, kteří se usídlili v cizině, aby Třetí říše měla místní podporu během plánované expanze...

Jednoho dne jezdil Milan na koloběžce nahoru a dolů po cestě. Za chvíli přišel domů, celý zaražený a zakrvácený. Řekl mi, že mu kluk odvedle pořežal ruku. Vyběhla jsem a viděla jeho matku, jak se dívá z okna ven. Rozzlobeně jsem na ni zavolala: „Pokud svého syna za tohle nepotrestáte, já...“

Nazítří jsem byla v kuchyni. Náš čínský kuchař, který pracoval dlouho pro Evropany a mluvil plynule německy, slyšel sousedova syna, když strčil hlavu do dveří a německy na mě zavolal: „Zemři, ty židovská svině!“

Nebyla jsem ochotná takovou urážku strpět. Cestovala jsem přes moře, abych právě tomuhle unikla. Vyběhla jsem za ním, a jak jsem byla rozzlobená, dala jsem mu pořádný výprask.

O týden později... přišla francouzská policie. Francouzská koncese měla vlastní policii. Řekli mi, že zítra musím jít k soudu, protože rodiče toho malého neřáda požadují úhradu zdravotních výloh za týdenní pobyt syna v nemocnici. Ležel týden na břiše. Bylo zřejmé, že jejich sympatie jsou na naší straně. Byli loajální k Francii a Francie byla ve válce s Německem. Policajt mi s pobaveným úsměvem sdělil, že ho viděli a že je opravdu černý a modrý.

Jakmile policie odešla, přišel ruský soused, kterého jsem nikdy předtím nepotkala. Zeptal se, jestli umím francouzsky, a nabídl mi, že pokud francouzsky neumím, půjde se mnou k soudu. Příhoda se zřejmě rozšířila, celá zahraniční komunita mluvila o tom, co se stalo.

Milan udělal na soudce dobrý dojem. Tehdy byl již zapsán na francouzské škole. Na sobě měl uniformu námořnický modré barvy a baret se školním emblémem. Můj lékař Dr. Grossmann byl Čech z Baťových závodů ze Zlína. Dal mi doklad, jak léčil Milana... Soudce pak případ zamítl, což Němcům a jejich povýšenosti nebylo po chuti.

LITERATURA NEJEN S DAVIDOVOU HVĚZDOU

Jan Horník, PROČ HOLOCAUST – Hitlerova vědecká mesianistická vražda, 455 str., Rybka Publishers, Praha 2009

Proč nacisté spáchali genocidu Židů? Jan Horník za uspokojivou odpověď v žádném případě nepovažuje běžná vysvětlení. Například že se nacisté pro holocaust rozhodli proto, že národní socialismus stál na

rasistické a antisemitické ideologii. To autor považuje za známou skutečnost, která však vyžaduje hlubší objasnění. Důsledně se proto ptá, proč byl Hitlerův nacismus rasistický, fanaticky antisemitský atd., dokud nenalézá pevný bod,

na němž lze uspokojivou odpověď založit. Soustřeďuje se přitom na ústřední postavu nacismu, Adolfa Hitlera. Za podmínku úspěchu totiž považuje obsáhlý rozbor Hitlerova pochopení světa. Kniha proto obsahuje mnoho originálních Hitlerových textů (velká část z nich dosud v češtině publikována) a podrobné komentáře k nim.

Na rozdíl od většiny prací o nacismu se Jan Horník nesoustřeďuje na historii nacismu, ale na myšlenkové příčiny, z nichž „praxe“ nacistů vycházela. V poslední kapitole pak předkládá originální vysvětlení příčin Hitlerova antisemitismu a odhaluje i Hitlerův specifický motiv ke genocidě. Boří přitom mýtus o racionálně nevysvětlitelné záhadě holocaustu. Autor ukazuje, že Hitlerův antisemitismus představoval zcela nový druh protizidovské nenávisti, který nelze vysvětlit z průběhu dosavadních dějin, neboť Hitlerova fanatická nenávist vycházela ze zcela nových moderních myšlenkových zdrojů.

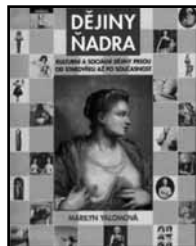
Čtenář zároveň s překvapením zjišťuje, že Hitlerovo obecné světonázorové přesvědčení má nejen svou striktní logiku, ale navíc se takřka shoduje i s dnešním vědeckým pohledem moderního člověka na svět. Autor přesvědčivě dokládá, že nacistický světonázor i vražedné počínání nacistů bezprostředně vycházely z darwinismu a jeho principu boje o přežití. Vzhledem k nedávnému 200. výročí narození Charlese Darwina a 150. výročí uveřejnění jeho přelomové práce *O původu druhů cestou přírodního výběru*, již oslavuje celá moderní věda, jeví se zjištění Jana Horníka doslova varující. Teoretická východiska totalitního nastic-

kého režimu naše civilizace evidentně ještě neopustila.

Jan Horník (1975) zahájil v roce 1995 studia na FSV UK v Praze, obor politologie. Po osmi semestrech však dobrovolně rezignoval na státní vzdělání a soukromě se začal věnovat filozofii. V letech 1997–1999 působil v Lidových novinách jako redaktor a komentátor. Příležitostně překládal pro revue *Střední Evropa*. Od poloviny 90. let je stálým členem redakce *Babylonu*, od roku 2003 redaktor filozofické revue *Distance*. V roce 2005 začal spolupracovat s občanským sdružením *Post Bellum* na projektu *Přiběhy 20. století* a tvorbě internetového portálu *Paměť národa*. Od roku 2008 externě spolupracuje s Ústavem pro studium totalitních režimů.

Marilyn Yalomová, DĚJINY ŇADRA – Kulturní a sociální dějiny prsou od starověku až po současnost, 366 str., Rybka Publishers, Praha 2009

Toto pozoruhodné dílo, vycházející z originálního výzkumu, je první a dosud jedinou prací, která nabízí ucelený obraz to-

ho, jak byla ňadra vnímána v západním světě od starověku po současnost – jak byla chápána a pojímána v průběhu staletí ženami i muži a jak se jejich vnímání odráželo v umění a kultuře vůbec, v náboženství,

v psychologii a především v postojích všech vrstev společnosti.

Kniha je určena ženám i mužům, kteří se rádi formou přitažlivé, nicméně elegantní a decentní knihy z pera znalce historie, umění, módy, psychologie, sexuologie a literatury chtějí dozvědět něco více o něčem, co je pro nás všechny velmi důležité, atraktivní, ale i rozporuplné a zdrojem frustrace, ačkoliv o tom ne vždy přímo hovoříme.

Tato studie pokrývá přibližně pětadvacet tisíc let historie a zaměřuje se především na jisté momenty, kdy v západním kulturním kontextu zakotvilo specifické pojetí ňader a změnilo tak způsob, jakým byla doposud chápána a znázorňována. Tato kniha prochází období od paleolitických bohyní až k hnutí za ženské osvobození.

Poučme se například o tom, jak byla prsa ve starověku uctívána, vnímána jako po-

svátý objekt a symbol plodnosti. Dozvíme se, že v raně křesťanských dílech převažoval duchovní život, zatímco později se stala ztělesněním křesťanské lásky a čistoty, jak dokládají malby Panny Marie kojící malého Ježíška. Popisuje dále období středověku za morové epidemie, kdy byla prsa vnímána jako posilující a vyživující, období renesance, kdy začínal poznenáhlu erotický potenciál ňader zatlačovat do pozadí jejich mateřský a posvátný význam. A konečně ukazuje, jak se ženy s obnaženým poprsím v průběhu Francouzské revoluce a později i obou světových válek staly propagandistickým symbolem.

Žádná práce o ňadrech by ovšem nebyla úplná, pokud by nevěnovala pozornost jejich lékařské historii a především otázce nádoru prsu. Na jedné straně jsou ňadra spojována s přeměnou dívky v ženu, se sexuálním potěšením a kojením. Na straně druhé jsou bezprostředně spojována s rakovinou prsu a smrtí. ňadra proto doslova ztělesňují existenciální napětí mezi životem a smrtí – mezi Erotem a Thanatem ve viditelné a hmatatelné podobě.

Dr. Marilyn Yalomová působí na stanfordské univerzitě v Institutu pro studium žen a pohlaví (Institute for Women and Gender). Je autorkou knih *Pokrevní sestry a Mateřství, úmrtnost a literatura šilenství*. Roku 1992 byla francouzskou vládou poctěna řádem Officier des Palmes Académiques. Žije s manželem, spisovatelem Irvingem Yalomem, v Kalifornii.

► Milan Kalina

S plynem pomůže GASECO

Potřebujete zkontrolovat plynové rozvody? Máte podezření, že ve vašem domě uniká plyn? Máte problémy s kotlem, karmou nebo jiným plynovým zařízením? Obratě se na nás!

Nabízíme vám služby v oboru plynových zařízení, sanity a topení:

- Revize, kontroly a zkoušky plynových zařízení bez omezení druhu plynu.
- Servis kotlů, kamen WAW, karmy a jiných zařízení.
- Montážní práce v oborech sanita, plyn a topení v neomezeném rozsahu.
- Projekční práce včetně příslušných inženýrských činností.
- Prodáváme detektory výskytu topných plynů a spalín.
- Cenové nabídky na prováděné činnosti zpracováváme samostatně zdarma.

Naše firma GASECO vznikla v roce 1993. Dnes ji vede snacha a syn zakladatele Doris a Jan Dvořáková. GASECO je držitelem téměř většiny certifikátů. Kontaktovat nás můžete na telefonu **222 550 550** (6–14 h) nebo elektronicky na e-mailu: pha@gaseco.cz. Podrobnosti o nás včetně ceníku a podrobného popisu naší činnosti najdete na našich internetových stránkách www.gaseco.cz.

milovníci kvalitní FOTOGRAFIE

Otevřeli jsme pro vás nový digitální minilab v centru Prahy ve Valentinské ulici s nejvyšší kvalitou fotografie.

Valentinská 10,
110 00 Praha 1

ALLEGRO
F O T O

SLEVA 21%
na služby minilabu

SLEVA 5%
na nákup fotografického materiálu

slevový kupon pro členy Židovské obce v Praze a Federace Židovských obcí

7. května 1934

byla v Sovětském svazu založena Židovská autonomní oblast Birobidžán

Snahy o vytvoření částečně samosprávného židovského státu v rámci Sovětského svazu se objevovaly již od 20. let minulého století.

V jednání byla různá území, například na Ukrajině a v Krymské oblasti. Plán však všude narazil na problémy s místním obyvatelstvem. Proto byla nakonec v roce 1928 zvolena jen velmi řídko obydlená oblast Birobidžán na jihu sovětského Dálného východu, při řece Amur, která tvoří hranici mezi Sovětským svazem a Mandžuskem. Oblast o rozloze rovnající se necelé polovině území dnešní ČR byla ve 30. letech více než z padesáti procent zalesněná, čtvrtinu území pokrývaly bažiny. Žilo zde jen zhruba 27 000 obyvatel různých národností.

Titulní strana časopisu Najlebn (Nový život) z července 1939 zvěštuje, že Birobidžán má již 108 000 obyvatel. Židů však bylo jen zhruba osmnáct tisíc, tedy něco přes 16 %.

Sovětský svaz sice oficiálně neuznával Židy jako národnost, ale projekt v Birobidžánu přesto prosazoval, a to z několika praktických důvodů. Jednak si od jeho realizace sliboval posílení odlehleho regionu při hranicích s Čínou, jednak doufal v to, že si tímto projektem vylepší mezinárodní pověst v oblasti dodržování lidských práv. A do třetice se tak SSSR snažilo nabídnout sovětským Židům vlastní, „sovětskou“ alternativu sionismu.

V prvních deseti letech kolonizace přišlo do Birobidžánu zhruba 43 000 židovských osídlenců (celkem žilo v SSSR kolem 2,5 miliónu Židů), z nichž se ovšem rozhodla zůstat jen necelá polovina (mezi přistěhovalci bylo dokonce kolem 1200 Židů, kteří nebyli sovětskými občany, mimo jiné z Argentiny nebo USA). Osídlení se koncentrovalo kolem vesnice Tichonka (stanice Transsibiřské magistrály), která velmi rychle

vyrostla v město a byla přejmenována na Birobidžán. Projekt se setkal s nadšenou odezvou zejména u židovských komunistů a u těch, kteří se zasazovali o zachování jidiš jazyka a kultury. Podpora v řadách sionistů byla jen sporadická. Na realizaci projektu byly vybírány finanční prostředky po celém světě – od Spojených států, přes Jižní Ameriku až po Palestinu.

V polovině 30. let se počaly dělat plány na cílený rozvoj jidiš kultury – plánovaly se jidiš školy i další vzdělávací a kulturní instituce včetně opery. Jidiš se stalo vedle ruštiny úředním jazykem. Podpora se pochopitelně týkala výhradně sekulární kultury, židovské náboženství nijak prosazováno nebylo.

Již koncem roku 1936 však dostala sovětská židovská domovina tvrdý zásah. Nastaly stalinské čistky, celá oblast byla podřízena přímo NKVD a izolována – stala se zakázanou oblastí.

Nová vlna přistěhovalců přišla do Birobidžánu v prvních poválečných letech. V roce 1948 měla oblast zhruba 30 000 obyvatel. Opět začal i kulturní rozvoj – vydávaly se jidiš tiskoviny i knihy, rozvíjelo se divadlo, jidiš se začala ve školách vyučovat jako povinný předmět, mluvilo se dokonce o možnosti, že by se Birobidžán stal svazovou republikou. Toto vzepjetí ovšem trvalo jen velmi krátce, než bylo násilně utnuto. V období, kdy vzniká v Palestině Stát Izrael, obává se Stalin nelояality sovětských Židů a zahajuje velkou protizidovskou kampaň, která se nevyhne ani odlehlému autonomnímu regionu. Velká část birobidžánské elity byla postupně obviněna z podvrtné činnosti (kontrarevoluce, propagace ne-sovětské kultury) a odsouzena k dlouholetým trestům ve stalinských lágrech na Sibiři. Sen o sovětské židovské vlasti definitivně skončil, ač birobidžánskou autonomní oblast najdeme na mapách dodnes a od druhé poloviny 80. let dochází i k určitým snahám o oživení židovského života. V současné době žije v Birobidžánu jen kolem dvou tisíc Židů, kteří tvoří něco málo přes jedno procento celkové populace.

► **Kateřina Weberová**

Foto: www.swarhome.edu

Co se také stalo v květnu:

- masakry Židů v německých městech Špýr, Worms a Bacharach v roce 1096, při první křížové výpravě; naopak v Kolíně ochránil židovskou komunitu místní biskup, který nařídil zavřít před křížáky městské brány
- roku 1577 získali portugalští marranos povolení usadit se v Brazílii
- roku 1747 zemřel významný kabalistický učenec a básník Moše Chajim Luzzato
- založením kibucu Gvulot roku 1943 začalo osídlování Negevské pouště
- historie židovské komunity z krétské Chanii, datující se od římských dob, skončila v jediném květnovém dni roku 1944, kdy britské torpédo potopilo loď, na jejíž palubě shromáždili nacisté prakticky všechny chanijské Židy
- v roce 1945 byly osvobozeny koncentrační tábory Mauthausen a Terezín
- v roce 1948 byla založena izraelská pošta
- v roce 1949 se Stát Izrael stal 59. členskou zemí OSN
- v argentinském Buenos Aires byl v roce 1960 dopaden Adolf Eichmann; o dva roky později byl v Jeruzalémě popraven